

მილიმანის კვლევის ანგარიში

მეწველი პროხების სიკვდილიანობა საქართველოში

სიკვდილიანობის და რისკების მართვის გააზრება კახეთის რეგიონში

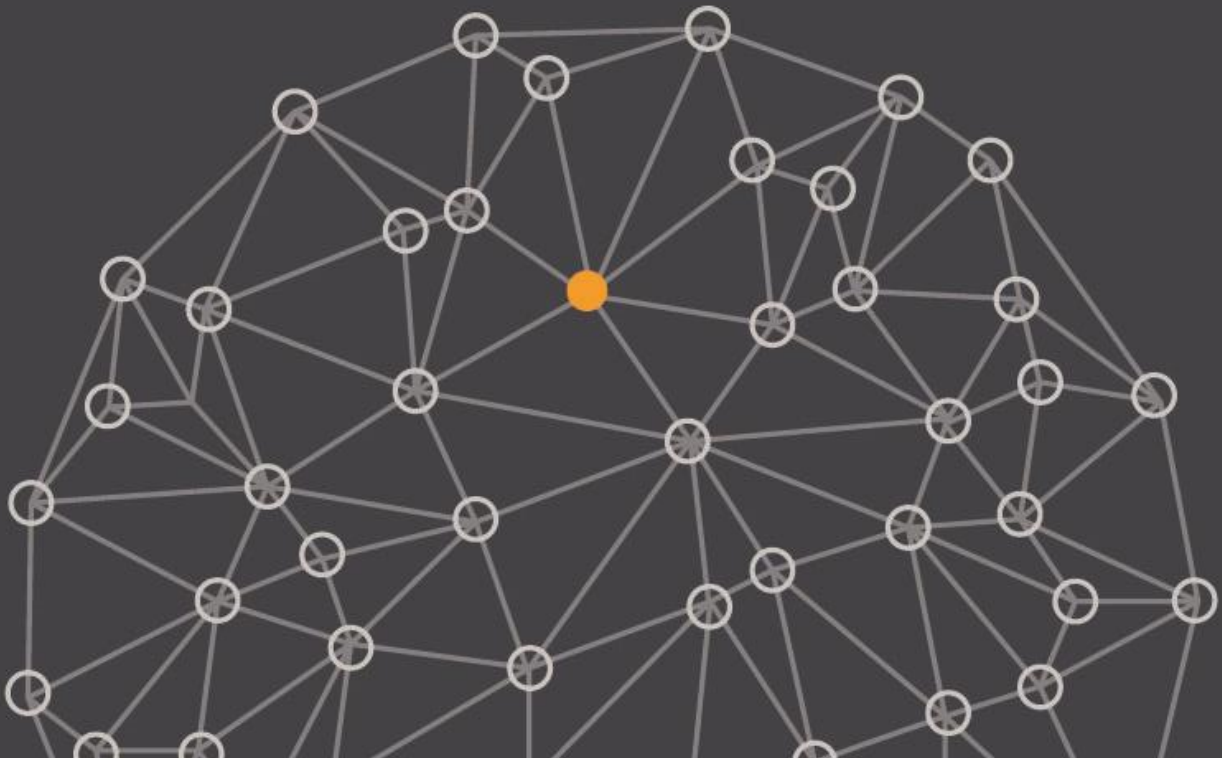
დეკემბრი 2021

დაგ როჯერსი მიკროდაზღვევის კონსულტანტი

კეტი ბიის ოპერაციების დირექტორი, მილიმანის მიკროდაზღვევის ცენტრი

ლევანი ქვარიანი პროექტის ადგილობრივი კოორდინატორი

ნიდჰი კუშვაძი პროექტის მენეჯერი

**MicroInsurance
Centre** at Milliman

 IFAD
Investing in rural people

USDA

LAND O'LAKES
VENTURE37

სარჩევი

რეზიუმე	IV
1. კონტექსტი და დასაბუთება	1
2. მეთოდოლოგია	2
3. ძირითადი დასკვნები და შედეგები	4
A. ფერმერი და ფერმის მახასიათებლები	4
B. პროხების ყიდვა-გაყიდვა	6
C. პროხების სიკვდილიანობა	8
D. ფერმერთა პრობლემები და რისკების მართვა	13
E. ჰოლშტეინის პროხები	17
4. საქართველოში პირუტყვის დაზღვევასთან დაკავშირებული შედეგების შეჯამება	21
5. დასკვნა	23
დანართი 1: სიკვდილიანობის კვლევაში გამოყენებული კითხვარი	24
დანართი 2 : გადახდისთვის მზადყოფნის ინტერვიუს სახელმძღვანელო	27

დიაგრამების ჩამონათვალი

დიაგრამა 1: შერჩევაში მონაწილე ფერმერთა ადგილმდებარეობა	3
დიაგრამა 2: შერჩევაში მონაწილე ფერმერთა ასაკობრივი განაწილება	4
დიაგრამა 3: შერჩევაში მონაწილე მეწვ. პროხების რაოდენობა ფერმერული მეურნეობის ზომის მიხედვით ...	5
დიაგრამა 4: შერჩევაში მოხვედრილი პროხების ასაკობრივი განაწილება	6
დიაგრამა 5: პროხების გაყიდვის მიზეზები	7
დიაგრამა 6: სიკვდილიანობის მაჩვენებელი ნახირის ზომის მიხედვით	8
დიაგრამა 7: სიკვდილიანობის მაჩვენებელი ნახირის ზომის მიხედვით, კახეთის და სამცხე-ჯავახეთი	9
დიაგრამა 8: პროხების სიკვდილიანობის გამომწვევი მიზეზები (ადგილ. ჯიში /არა ჰოლშტეინი)	10
დიაგრამა 9: სიკვდ. მაჩვენებლები სიკვდილის გამომწვევი მიზეზების და ფერმის ზომის მიხედვით	11
დიაგრამა 10: სამცხე-ჯავახეთსა და კახეთის რეგიონში გამოვლენილი სიკვდილიანობის მაჩვენებლების შედარება	12
დიაგრამა 11: ფერმერთა კმაყოფილება პირუტყვის სადაზღვევო პროდუქტით	17
დიაგრამა 12: მიზეზები თუ რატომაც არ ჰყავდათ ფერმერებს პროხები დაზღვეული	17
დიაგრამა 13: ჰოლშტეინის პროხების სიკვდილიანობის გამომწვევი მიზეზები	20

შედეგების შეჯამება სადაზღვევო მიზნებისთვის სია

შედეგების შეჯამება სადაზღვევო მიზნებისთვის 1: პროხის ასაკი	6
შედეგების შეჯამება სადაზღვევო მიზნებისთვის 2: პროხის ფასები და სარგებლის ოდენობა	8
შედეგების შეჯამება სადაზღვევო მიზნებისთვის 3: სიკვდილიანობის მაჩვენებელი	9
შედეგების შეჯამება სადაზღვევო მიზნებისთვის 4: პროხის სიკვდილიანობის გამომწვევი მიზეზები	12
შედეგების შეჯამება სადაზღვევო მიზნებისთვის 5: მკვდარი პროხის ჩანაცვლება	13
შედეგების შეჯამება სადაზღვევო მიზნებისთვის 6: ფერმერთა მთავარი წუხილი	14
შედეგების შეჯამება სადაზღვევო მიზნებისთვის 7: ფერმერთა რისკების მართვის პრაქტიკა	15
შედეგების შეჯამება სადაზღვევო მიზნებისთვის 8: შედეგებზე დაფუძნებული შეთავაზებები არამყიდველი ფერმერების მოსაზიდად	17

აბრევიატურა

GEL	ქართული ლარი
GFA	საქართველოს ფერმერთა ასოციაცია
IFAD	სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდი
MIC@M	მილიმანის მიკროდაზღვევის ცენტრი
MRRD	რისკების მართვა სოფლის განვითარებისთვის
NGO	არასამთავრობო ორგანიზაცია
USD	აშშ დოლარი

USD 1 = GEL 3.1, წყარო oanda.com 26 აგვისტო 2021

წინამდებარე ანგარიშში წარმოდგენილია პირუტყვის სიკვდილიანობის კვლევის შედეგები, რომელიც განახორციელა მიკროდაზღვევის ცენტრმა მილიმანმა (MIC @ M) საქართველოს ფერმერთა ასოციაციასთან პარტნიორობის და Land O Lakes Venture 37 -ის დაკვეთის ფარგლებში. დამატებითი ფინანსური მხარდაჭერა უზრუნველყოფილი იქნა MIC@M რისკების მართვა სოფლის განვითარებისთვის პროექტის (MRRD) ფარგლებში, რომელიც ფინანსდება სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდის (IFAD) გრანტით.

იმისათვის რომ ქართველი მერძეული ფერმერებისთვის შემუშავდეს მათთვის ღირებული პირუტყვის სადაზღვევო პროდუქტი, ანგარიში ხაზს უსვამს რამოდენიმე მნიშვნელოვან დასკვნა/მიგნებას. დასკვნები და განმარტებები წარმოადგენს მხოლოდ ავტორთა მოსაზრებებს იმის შესახებ, თუ როგორ ამყარებს კვლევის მონაცემები შემოთავაზებული სადაზღვევო პროდუქტის დიზაინს და ის არ წარმოადგენს მილიმანის, Land O Lakes-ის ან IFAD-ის მოსაზრებებს. მილიმანი არ აპირებს მიიღოს რაიმე სარგებელი ან საკუთარ თავზე აიღოს კანონიერი ვალდებულება კვლევის მიმღები ნებისმიერი მესამე მხარის მიმართ. ამ კვლევაში ნებისმიერი ანალიზის განხორციელებისას, კვლევის ჯგუფი და ავტორები ეყრდნობოდნენ ქართველი მერძეული ფერმერების და ინდუსტრიის სხვა დაინტერესებული მხარეების მიერ მოხსენებულ მონაცემებს. თუ ძირითადი მონაცემები, ინფორმაცია ან ვარაუდები არაზუსტი ან არასრულია, ჩვენი ანალიზის შედეგები შეიძლება ასევე იყოს არაზუსტი ან არასრული.

Land O'Lakes Venture37-ის შესახებ. Land O'Lakes Venture37 არის დამოუკიდებელი 501(c)(3) არაკომერციული ორგანიზაცია, რომელიც იყენებს გამოცდილებას, ინოვაციებსა და ტექნოლოგიებს Land O'Lakes, Inc.-ის ოთხი დივერსიფიცირებული ბიზნესისგან. ეს ვლინდება მრავალი მიმართულებით. იქნება ეს სურსათის უვნებლობის რეგულაციების მხარდაჭერა, კვლევებით ინოვაციების წარმართვა, განვითარება, მიწოდების ქსელების ოპტიმიზაცია თუ ფერმერებისთვის მომსახურების შეთავაზება რათა მათ მიიღონ ინფორმირებული გადაწყვეტილებები, ისინი აერთიანებენ აგრობიზნესის მთავარ მიგნებებსა და ადგილობრივ გამოცდილებებს, რათა ხანგრძლივი და მდგრადი გავლენა მოახდინონ ბაზარზე. საქართველოში Venture37 თანამშრომლობს აშშ-ს სოფლის მეურნეობის დეპარტამენტთან (USDA) ფინანსური მხარდაჭერით პროექტის „ინვესტირება უვნებელ და ხარისხიან მესაქონლეობაში (SQIL)“ ფარგლებში რათა ხელი შეუწყოს საქართველოს რძის და ხორცპროდუქტების ინდუსტრიაში სოფლის მეურნეობის პროდუქტიულობის ზრდას ფერმერული მეურნეობის მართვის საუკეთესო პრაქტიკის გავრცელებით და კერძო სექტორის მონაწილეობის წახალისებით. SQIL-ის კომპონენტის აქტივობების ჩამონათვალი მოიცავს ფინანსურ სერვისებზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესებასა და პროდუქტიულობის ზრდას, რომელიც მიიღწევა კონკურენტული ფერმერული მეურნეობის და დამატებითი ღირებულების შექმნის მართვის პრაქტიკის დანერგვით. სწორედ ამ ორი აქტივობის ფარგლებში მიმართავს MIC@M თავის საქმიანობებს, რომლებიც მოიცავს პროცესების სიკვდილიანობის შესახებ კვლევის ჩატარებას და კერძო სექტორისთვის სადაზღვევო პროდუქტის შექმნის შესახებ რეკომენდაციების გაზიარებას, რომელიც უფრო ღირებულს გახდის კომერციული მერძეული მეურნეობის ოპერირებას კახეთის რეგიონში.

IFAD-ის შესახებ. სოფლის მეურნეობის რისკების მართვის პლატფორმის (PARM) მეშვეობით IFAD ხელს უწყობს პასუხისმგებლობით იქნეს გამოყენებული სადაზღვევო მომსახურება როგორც სოფლის მეურნეობის და კლიმატის რისკების მართვის ჰოლისტიკური მიდგომის ნაწილი. IFAD ინვესტირებას ახორციელებს სოფლად მცხოვრებ მოსახლეობაში, აძლიერებს მათ სიღარიბესთან ბრძოლაში, ზრდის სასურსათო უსაფრთხოებას, ხელს უწყობს კვების გაუმჯობესებას და აძლიერებს ფერმერთა მედეგობას. 1978 წლიდან IFAD-მა გასცა 22.4 მილიარდი აშშ დოლარის ღირებულების გრანტები და დაბალ პროცენტაანი სესხები პროექტებისთვის, რომლებიც უშუალოდ შეეხო დაახლოებით 512 მილიონ ადამიანს. IFAD არის საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტი და გაეროს სპეციალიზებული სააგენტო, რომელიც დაფუძნებულია რომში - გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ცენტრში.

რეზიუმე

მილიმანის მიკროდაზღვევის ცენტრის მიერ IFAD-თან ერთად 2020 წელს გამოქვეყნებულ სიკვდილიანობის ანგარიშში ჩვენ ყურადღება გაგამახვილეთ საქართველოს ორ რეგიონზე, სამცხე-ჯავახეთსა და ქვემო ქართლზე. კვლევის შედეგები, მიგნებები და დასკვნები, რომლებიც ჩვენი ანალიზის შედეგად გამოვლინდა საფუძვლად დაედო შემდგომში საერთაშორისო სადაზღვევო კომპანია ირაოს მიერ შემუშავებულ მნიშვნელოვნად უნიკლურ სადაზღვევო პროდუქტს. ჩატარებული კვლევა და შედეგები გამოყენებულ იქნა ფასწარმოქმნის მექანიზმის დასახვეწად და ფერმერთა საჭიროებებს მორგებული სადაზღვევო პროდუქტის შესამუშავებლად. კვლევის გამოქვეყნების შემდგომ Land O'Lakes Venture 37-მა მიკროდაზღვევის ცენტრ მილიმანს შესთავაზა მსგავსი კვლევის ჩატარება კახეთის რეგიონში. თუმცა, ამჯერად ყურადღება გამახვილდა საშუალო და დიდი ზომის ფერმერებზე, რომლებიც ძირითადად დაკავებული არიან ისეთი მაღალპროდუქტიული იმპორტული პროდუქტების მოშენებით როგორც არის ჰოლშტეინი. იმისათვის, რომ უკეთ გაგვეგო ფერმერული მეურნეობების საქმიანობის სფერო და ის რისკები, რომლებიც თან ახლავს მსგავს მეურნეობებს კვლევაში მონაწილეობა მიიღო სხვადასხვა ზომის ფერმამ, დაწყებული მცირედან დასრულებული დიდ მეურნეობამდე.

კახეთის რეგიონში ჩატარებული კვლევის მიზანია გააფართოვოს და განავრცოს 2019 წელს ჩატარებული კვლევის ფარგლებში მოპოვებული მონაცემები და დასკვნები, გამოავლინოს მცირე მერძეული მეურნეობის და საშუალო/დიდი მეურნეობის სიკვდილიანობის მაჩვენებლებში არსებული ნებისმიერი განსხვავება და შექმნას საორიენტაციო ნიშანი, რომლის დახმარებითაც შემუშავდება რისკების მართვის საჭიროებებს მორგებული სადაზღვევო პროდუქტი როგორც საშუალო და დიდი ზომის ისე მაღალპროდუქტიული პროდუქტების მფლობელი ფერმერებისთვის. 319 მერძეული ფერმერის(რომლებიც ჯამში 6,900 მეწველ ძროხას ფლობენ) გამოკითხვის შედეგად მიღებული ძირითადი დასკვნები შემდეგია:

- **სიკვდილიანობის მაჩვენებლები:** სიკვდილიანობის მაჩვენებელმა დაიკლო ფერმის ზომის ზრდასთან ერთად. წლიურმა სიკვდილიანობის მაჩვენებელმა მცირე (1-19 ძროხა), საშუალო (20-50 ძროხა) და დიდი (51-900 ძროხა) ზომის ფერმებისთვის შეადგინა 3.1%, 2.1% და 1.7% შესაბამისად. მთლიანი შერჩევისთვის საშუალო სიკვდილიანობის მაჩვენებელმა 2.3%-ს შეადგინა.
- **სიკვდილიანობის გამომწვევი მიზეზები:** მოწამლული ბალახით, ცუდი საკვების გადამუშავებით ან გაბერვით გამოწვეული მეტაბოლური დარღვევები (21%) სიკვდილის გამომწვევ მთავარ მიზეზად დასახელდა. დაზიანებები (20%), როგორცაა კლდიდან გადმოვარდნა, სიკვდილის გამომწვევი რიგით მეორე მიზეზია.
- **ფერმერთა წუხილი:** ფერმერების 48 პროცენტმა აღნიშნა, რომ მათ მერძეულ ფერმასთან დაკავშირებული ყველაზე დიდი საზრუნავი საძოვრების ნაკლებობაა, რაც ფერმერთა თითქმის ორმა მესამედმა (63%) სამ მთავარ პრობლემას შორის დაასახელა. რძის ფასის კლებამ და ბაზარზე წვდომის პრობლემა ფერმერთა მიერ დასახელებულ სამ უმთავრეს პრობლემაში მოხვდა.
- **ვეტერინარული ზრუნვა:** გამოკითხულ ფერმერთა მხოლოდ 34%-მა გამოიყენა ფორმალური ვეტერინარული დახმარება (გარდა უფასო სახელმწიფო ვაქცინაციის სერვისებისა) გასულ წელს.
- **ჰოლშტეინის ძროხები:** აღმოჩნდა რომ მაღალპროდუქტიული ჰოლშტეინის ჯიშის ძროხებს ადგილობრივი ჯიშის ძროხებთან შედარებით განსხვავებული რისკები ახასიათებს (სიკვდილიანობის დაბალი მაჩვენებელი, სიკვდილის გამომწვევი განსხვავებული მიზეზები და პროდუქტიულობის განსხვავებული ასაკი).

ზემოთ ჩამოთვლილი სიკვდილიანობის მაჩვენებლები გარკვეულწილად შეესაბამებოდა მოლოდინებს და იყო მსგავსი, თუმცა ოდნავ უფრო მაღალი ვიდრე სამცხე-ჯავახეთსა და ქვემო ქართლში ჩატარებული პირველი კვლევის შედეგად გამოვლენილი მაჩვენებლები. ჩვენი თავდაპირველი ვარაუდი, რომ ჩვენ დავინახავდით სიკვდილიანობის მაჩვენებლის შემცირებას ფერმის ზომის ზრდასთან ერთად, როგორც ჩანს გამართლდა და არსებულმა მონაცემებმა გაამყარა. დიდ ფერმებში სიკვდილიანობის დაბალი მაჩვენებელი სავარაუდოდ გამოწვეულია მრავალი ფაქტორით. დიდი ფერმებისთვის ხელმისაწვდომი რესურსების არსებობა და მათზე წვდომა საკვების შესაძენად, როგორც ჩანს, გავლენას ახდენს ისეთი თანმხლები რისკების შემცირებაზე, როგორცაა ცუდი ბალახით გამოწვეული მეტაბოლური დარღვევები, დაზიანებები თუ გარეული ცხოველის

თავდასხმა. თავისუფალ ღია სამოვრებზე ხელმისაწვდომობა ფერმერებს შორის ყველაზე დიდ საზრუნავს წარმოადგენდა, განსაკუთრებით მცირე და საშუალო ზომის მეურნეობებს შორის.

წინამდებარე კვლევა რძის ინდუსტრიით დაინტერესებულ მხარეებს მიაწვდის ინფორმაციას და მითითებებს, რომლებიც საჭიროა რისკების მართვის ახალი გადაწყვეტილებების შესაქმნელად. მიუხედავად იმისა, რომ ანგარიშში შემოთავაზებული რეკომენდაციების კიდევ უფრო მეტად გაანალიზება და გადახედვაა საჭირო, ჩვენ დარწმუნებულები ვართ, რომ გამოკითხვისა და ანალიზის შედეგად მიღებული ინფორმაცია შეიძლება გამოყენებულ იქნას ამჟამად ბაზარზე არსებული რისკების მართვის ინსტრუმენტების გასაუმჯობესებლად.

კონტექსტი და დასაბუთება

სანდო მონაცემები არის კარგი გადაწყვეტილებების საფუძველი ყველა იმ გამოწვევებისა და რისკების შეფასებისას, რომლებსაც მერძეული ფერმერები აწყდებიან. მათი რისკების ზუსტად გაგება და შესწავლა წარმოადგენს პრაქტიკული და ეფექტური რისკების მართვის გადაწყვეტილებებისკენ წინ გადადგმულ პირველ ნაბიჯს, რომელიც საბოლოოდ ფერმერებს დაეხმარებათ. მსგავს კვლევაში, რომელიც ჩატარდა მეწველი პროხების სიკვდილიანობის მაჩვენებლის დასადგენად და გამოქვეყნდა 2020 წელს, მილიმანის მიკროდაზღვევის ცენტრის (MIC@M) კვლევის თემას მცირე მერძეული ფერმერები წარმოადგენდნენ, რომელთაც 10-ზე ნაკლები მეწველი პროხა ყავდათ. (თუმცა მონაცემთა ბაზა ასევე მოიცავდა ზოგიერთ დიდ ფერმერსაც). Land O'Lakes (LOL) Venture37-ის მიერ დაკვეთილ მიმდინარე კვლევის ფარგლებში, ჩვენ გავაფართოვეთ კვლევის არეალი, რათა თანაბრად მოგვეცვა ფერმერები, რომლებიც განიხილებიან როგორც კომერციული ტიპის მეურნეობები - ანუ საშუალოდან დიდ ზომამდე ფერმერები (20+ პროხა). LOL-მა მოუწოდა MIC@M-ს დაესრულებინა საშუალო და დიდი მერძეული ფერმერების საფუძვლიანი შესწავლა, რათა შეაგროვოს, გაანალიზოს და წარადგინოს კვლევის შედეგები მერძეული პროხების სიკვდილიანობასთან დაკავშირებით. გამიზნულია რომ წინამდებარე კვლევის შედეგები საფუძვლად დაედოს რისკების მართვის გადაწყვეტილებებს, კერძოდ მერძეული პროხების დაზღვევას, რომელიც ზუსტად უნდა გამოხატავდეს როგორც საშუალო და დიდი ზომის ისე მაღალპროდუქტიული მერძეული ფერმერების უნიკალურ საჭიროებებს. სიკვდილიანობის მაჩვენებლის დასადგენად ჩატარებული პირველი კვლევის წარმატებით განხორციელების გამო, წინამდებარე ანუ შემდგომი კვლევა მსგავსი თანმიმდევრობით და სტრუქტურით ჩატარდა.

MIC@M-ის კვლევითმა ჯგუფმა გადაწყვიტა, რომ მონაცემთა შეგროვების ყველაზე ეფექტური მეთოდი შემთხვევითი შერჩევით ფერმერებთან უშუალო კომუნიკაცია იყო. ჩვენმა მიდგომამ, რომ „სიმართლეს ყოველთვის უფრო ახლოს იპოვით მომხმარებელთან“, დაგვარწმუნა შეგვემუშავებინა კითხვარი, რათა პირდაპირ ფერმერებისგან მიგვეღო პასუხი. ბოლო სამი წლის განმავლობაში საქართველოში მერძეულ ფერმერებთან ჩვენი მუშაობის საფუძველზე, ჩვენ ვიცოდით, რომ ფერმერები მზად იყვნენ ინფორმაციის გასაზიარებლად თუ მათ სანდო ადგილობრივი წყარო ესაუბრება. ამ რისკების მოსაგვარებლად და რისკების მართვის ეფექტური გადაწყვეტილებების მოსაძებნად, ჩვენ გვჭირდებოდა გამოგვეგვლინა მერძეული პროხების სიკვდილიანობის გამომწვევი კონკრეტული მიზეზები, ფერმერების დემოგრაფიული მახასიათებლები და მათი ფერმერული მეურნეობის გამოცდილება. რისკების სიმძიმის გასაგებად გადაწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭებოდა ფერმერში სიკვდილიანობის საერთო მაჩვენებლების რაოდენობრივ განსაზღვრას, მაგრამ ასევე იმ ძირითადი რისკების გათვალისწინებით, რომელთა მოგვარებაც შესაძლებელია, სიკვდილის გამომწვევი კონკრეტული მიზეზების გამოვლენას. პირველი კვლევის შედეგების მიმოხილვისას ჩვენ დავუშვით, რომ მცირე ფერმერულ მეურნეობებში სიკვდილიანობის გამომწვევი ზოგიერთი ძირითადი მიზეზი მსგავსი იქნებოდა საშუალო და მსხვილ ფერმერში არსებული მიზეზების.

ამ გადაწყვეტ კითხვებზე პასუხის გასაცემად MIC@M-ის პროექტის გუნდმა შეიმუშავა მოკლე კითხვარი კახეთის რეგიონში მცხოვრებ ფერმერებთან სატელეფონო ინტერვიუების ჩასატარებლად. თითოეული ფერმერისგან პროხების სიკვდილიანობის შესახებ ძირითადი მაჩვენებლების შეგროვების გარდა კითხვარი ასევე გამოვიყენეთ ისეთი დამატებითი მონაცემების მოსაპოვებლად როგორიცაა ფერმერული მეურნეობის მახასიათებლები, კვების პრაქტიკა, ვეტერინარული სერვისები და დაზღვევით სარგებლობა. ჩვენ ვცდილობდით არამხოლოდ სიკვდილის გამომწვევი მიზეზების გამოვლენას არამედ შეგროვებულ მონაცემებზე დაყრდნობით ნაადრევი სიკვდილიანობის შესამცირებლად კონკრეტული გადაწყვეტილებების შემუშავებას.

წინამდებარე კვლევის შედეგები რელევანტურია როგორც რძის ინდუსტრიისთვის ისე მისი ყველა დამხმარე სტრუქტურისათვის, რათა შემცირდეს პროხების სიკვდილიანობა ფერმერულ მეურნეობებში. ამავე დროს, კვლევა საფუძველს დაუდებს მეწველი პროხებისთვის ახალ, კიდევ უფრო მეტად დახვეწილ სადაზღვევო პროდუქტის შექმნას.

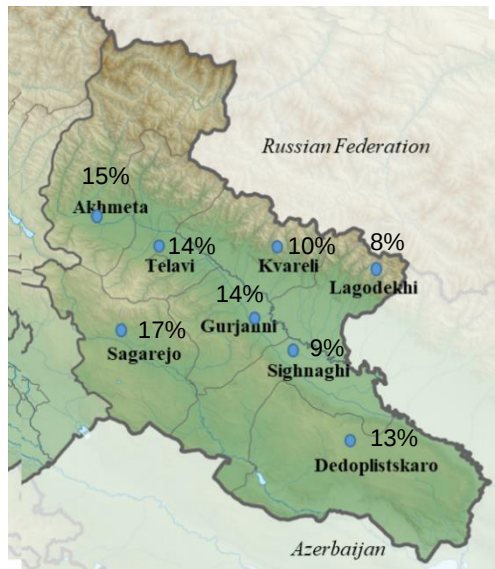
მეთოდოლოგია

გამოკითხვისთვის ინტერვიუებმა იხელმძღვანელეს MIC @ M პროექტის ჯგუფის მიერ შემუშავებული სტრუქტურირებული კითხვარით (იხ. დანართი 1) ინტერვიუების ჩასატარებლად, რომლებიც განხორციელდა 2021 წლის 29 ივნისიდან 6 აგვისტომდე, ხელშეკრულება გაფორმდა საქართველოს ფერმერთა ასოციაციასთან (GFA). გამოკითხვის ფარგლებში ფერმერებმა პასუხი გასცეს მთელ რიგ კითხვებს მათი ფერმერული მეურნეობის მახასიათებლების, სიკვდილიანობის გამომწვევი მიზეზების, მეწველი პროხების ფასების თუ ფერმერულ პრაქტიკასთან დაკავშირებით. კითხვარის დიზაინი გათვლილი იყო სატელეფონო ინტერვიუებისთვის და ისე შემუშავდა რომ ინტერვიუ არ გაგრძელდეს 20 წუთზე მეტ ხანს. იმისათვის რომ გამოკითხვის შედეგები ზუსტი და თანხვედარში ყოფილიყო MIC @ M-ის სტანდარტებთან ინტერვიუები დატრინგდნენ MIC @ M-ის ადგილობრივი ჯგუფის მიერ. გამოკითხვის შედეგების რეალურ დროში ასასახად Microsoft Excel გამოიყენებოდა, რაც საშუალებას აძლევდა გუნდის ყველა წევრს, თვალყური ედევნებინათ კვლევის პროგრესს და ხარისხის კონტროლს მთელი ამ პერიოდის განმავლობაში.

სიკვდილიანობის მაჩვენებლის შესახებ სანდო და სრულყოფილი მონაცემების შესაგროვებლად ჩვენ მიზნად დავისახეთ შერჩევის ზომა განგვესაზღვრა 300 + ფერმერით და 5,000 პროხით. ფერმერებისა და პროხების საჭირო რაოდენობის გარდა, ჩვენი მიზანი იყო საკმარისი მონაცემები შეგვეგროვებინა ფერმერული მეურნეობის ტიპების შესახებ მათი ზომების მიხედვით. მიუხედავად იმისა, რომ ძირითადი აქცენტი საშუალო და დიდი ზომის ფერმერზე (20+ პროხა) გაგვკეთეთ, ჩვენ მაინც ვეცადეთ მნიშვნელოვანი წილი გამოკითხული ფერმერებისა ყოფილიყვნენ მცირე ზომის ფერმერები, ხოლო მცირე რაოდენობით „სპეციალური“ ჰოლშტეინის ფერმები. სულ გამოკითხა 321 ფერმერი, რომელთა საკუთრებაში ჯამში 6,897 მეწველი პროხა (2021 წლის ივლისი) წარმოადგენდა. ჩვენი კვლევის ფარგლებში ფერმერებს ვთხოვეთ მოეხსენებინათ როგორც მიმდინარე სტატუსი მათი მეწველი პროხების რაოდენობების შესახებ ისე სიკვდილიანობის მაჩვენებლები და ფერმის ზომის შესახებ ინფორმაცია 2018-იდან 2020 წლამდე (2 და 9 წლამდე ასაკის პროხებისთვის). სიკვდილიანობისა და ფერმის ზომის სამწლიანი მონაცემების გამოყენებით, ჩვენ შევძელით ძირითად ტრენდებზე დაკვირვება.

კვლევა ჩატარდა კახეთის რეგიონის ყველა მუნიციპალიტეტში. კვლევისთვის შეირჩა კახეთის რეგიონი რათა LOL Venture37-ის მიერ ამ რეგიონში გაწეული საქმიანობა და IFAD-ის მიერ დაგეგმილი რეგიონალური გაფართოების გეგმები თანხვედარში ყოფილიყო. ეს რეგიონი გამოირჩევა საკმაოდ დიდი რაოდენობის მეწველი პროხებით (94,000 მეწველი პროხა). დანარჩენ რეგიონებთან შედარებით - 11 რეგიონიდან (ორი ავტონომიური რესპუბლიკის ჩათვლით), კახეთი მეხუთე ადგილზეა მეწველი პროხების რაოდენობით. კვლევის მონაწილეები წარმოადგენილნი იყვნენ კახეთის რვავე მუნიციპალიტეტიდან. დიაგრამა 1 ასახავს რესპოდენტთა განაწილებას გეოგრაფიული მუნიციპალიტეტების მიხედვით.

დიაგრამა 1: შერჩევაში მონაწილე ფერმერთა ადგილმდებარეობა

სატელეფონო ზარებზე პასუხის მაჩვენებელი მაღალი იყო და განხორციელებული ზარების დაახლოებით 45%-ზე პასუხები იქნა მიღებული. მერმეული ფერმერების საკონტაქტო ინფორმაციები მოპოვებული იქნა საქართველოს ფერმერთა ასოციაციისგან, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსგან, სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდის რძის პროდუქტების მოდერნიზაციისა და ბაზრის ხელმისაწვდომობის პროექტისგან (DIMMA) და ჩვენი ადგილობრივი კონსულტანტის პირადი კონტაქტებიდან. GFA სულ 700 ფერმერს დაუკავშირდა რათა დაესრულებინა 321 ინტერვიუ, რაც წარმატების მაჩვენებელს 46%-ით განსაზღვრავს. წარმატების მაჩვენებელი გამოირჩევა იმ ზარებს, როდესაც რესპოდენტი მიუწვდომელი იყო, გასული იყო მომსახურების ზონიდან ან მათი საკონტაქტო ინფორმაცია შეცდომით იყო აღბეჭდილი ბაზეში. 321 დასრულებული ინტერვიუდან მხოლოდ ორი პასუხი მივიჩნიეთ ბათილად და ამოვიღეთ

მონაცემებიდან მათი შეუთავსებლობის და შეუსაბამისობის გამო.

კვლევა ფოკუსირებული იყო მეწველ პროხეზე. ზოგადად რომ ვთქვათ, ფერმერები მეწველ პროხად მიიჩნევენ ყველა იმ პროხას, რომლებიც იწველებიან მიმდინარე პერიოდში ან დროებით არიან მშრალი პერიოდიდან გამომდინარე (მაგ. ავადმყოფობის გამო), მაგრამ განაგრძობენ წველას მომდენო პერიოდში. კვლევის შედეგები მოიცავს მისადაგებებს „პროხეზე 2-9 წლის ასაკში“ და „მთლიან მეწველ პროხეზე“ (მოიცავს 9 წელზე უფროსი ასაკის პროხებსაც). ამ გამოკითხვაში ჩვენს ზოგად ინტერესს წარმოადგენს მონაცემების მოკვლევა იმ პროხების შესახებ, რომლებიც იმყოფებიან მაღალი პროდუქტიულობის პერიოდში; როგორც წესი, ადგილობრივი პროხებისთვის ეს არის 2-დან 9 წლამდე ასაკი (და 2-დან 5 წლამდე მაღალი ღირებულების - ჰოლშტეინის პროხებისთვის).

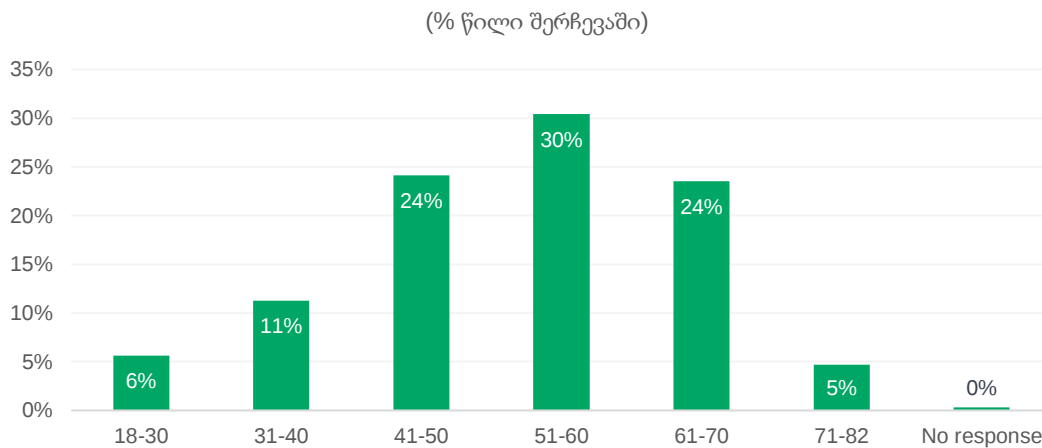
კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით, მცირე რაოდენობით ჰოლშტეინის ფერმერთან გადახდისთვის მზადყოფნის შესაფასებელი (WTP) ინტერვიუები ჩატარდა. ფერმერების მხრიდან მზარდი ინტერესის გათვალისწინებით ჩვენ გამოვიკვლიეთ მაღალი ღირებულების ჰოლშტეინის ჯიშის პროხებისთვის ახალი სადაზღვევო პროდუქტის შექმნის მიზანშეწონილობა. შესაბამისად, შემუშავდა გამოკითხვის გზამკვლევი (იხ. დანართი 2) და ჩატარდა 16 ინტერვიუ, მათ შორის პერსონალური და სატელეფონო ინტერვიუების კომბინაცია. გამოკითხული ჰოლშტეინის ფერმერები, რომლებიც მთლიანობაში ფლობდნენ 600-ზე მეტ პროხას, იდენტიფიცირებულ იქნენ LoL Venture37-ის, IRAO-ს და კვლევის მონაცემთა ბაზის დახმარებით.

ძირითადი დასკვნები და შედეგები

ფერმერი და ფერმის მახასიათებლები

ტიპური ფერმერი საშუალო და უფროსი ასაკის მამაკაცია. გამოკითხულთა შორის ყველაზე ახალგაზრდა 18 წლის ფერმერი იყო, ხოლო ყველაზე უფროსი 82 წლის. როგორც დიაგრამა 2-ზე ნაჩვენებია ასაკის შესახებ გამოკითხული 319 ფერმერიდან ყველაზე დიდი ასაკობრივი კატეგორია 51-დან 60 წლამდე ასაკის ფერმერებს მოიცავს (ფერმერთა 30%). გენდერული გადანაწილება შემდეგი სახით გამოიყურება: 95% მამაკაცი და 5% ქალი. მიუხედავად იმისა, რომ ეს გენდერული განაწილება გასაკვირი არ არის, იმის გათვალისწინებით, რომ ჩვენმა წინა კვლევამ აჩვენა მამრობითი და მდედრობითი სქესის 80/20 განაწილება, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს შემდეგი ფაქტი: წინამდებარე კვლევა ასახავს საშუალო და მსხვილი ფერმების გამოკითხვის შედეგებს, ზოგიერთი მცირე მესაკუთრეების ჩათვლით, მაშინ როცა წინა კვლევა ძირითადად მცირე მეურნეობებზე იყო კონცენტრირებული, რამოდენიმე საშუალო და მსხვილი მეურნეობის გათვალისწინებით. მამრობითი სქესის ფერმერების უფრო დიდი წილი შეიძლება აიხსნას ისეთი რიგი ფაქტორებით როგორიცაა: მამრობითი სქესის ისტორიულ პრეფერენციები, კომერციულ საწარმოებში ქალების ჩართულობის სოციალური ბარიერები, ქალების მიერ კომერციული მეურნეობის საწარმოებლად საინვესტიციო კაპიტალზე ნაკლები წვდომა და ა.შ. თუმცა უნდა აღვნიშნოთ რომ მსგავსი ფაქტორები ამ კვლევაში შესწავლილი არ ყოფილა.

დიაგრამა 2: შერჩევაში მონაწილე ფერმერთა ასაკობრივი განაწილება

ფერმერული მეურნეობების სიდიდე ძალზედ განსხვავებულია, თუმცა მედიანურ ფერმერს 13 პროხა ყავს. გამოკითხულ ფერმერთა მეწველი პროხების საერთო რაოდენობა 6,897 შეადგენს, ე.ი. თითოეულ ფერმერს საშუალოდ 21.6 მეწველი პროხა ჰყავს. გამომდინარე იქედან რომ ჩვენ გამოვიკვლიეთ სხვადასხვა ზომის ფერმერები მთელი რეგიონის მასშტაბით, კვლევამ მოიცვა მონაცემები ისეთი ფერმერების შესახებაც, რომელთაც მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინეს საშუალო მაჩვენებლებზე. თუ ერთ ყველაზე დიდ ფერმერს (900 პროხის პატრონს) ამოვიღებთ შერჩევიდან, მაშინ პროხების საშუალო რაოდენობა 18-ს უტოლდება. მაშინ როდესაც მცირე ზომის ფერმერთა რაოდენობა აჭარბებს საშუალო (20-50 პროხა) და დიდი ზომის (50+ პროხა) ფერმერთა რაოდენობას (65% / 35% პროპორციით), საშუალო და დიდი ზომის ფერმერები კვლევის ფარგლებში მოცული მეწველი პროხების პოპულაციის 75%-ს ფლობენ (იხილეთ ცხრილი დიაგრამა 3-ზე). კვლევის ფარგლებში გამოკითხული რამოდენიმე ფერმერი რადიკალურად განსხვავდებოდა ტიპური ფერმერებისგან, რადგან მათი მეწველი პროხების რაოდენობა მთლიანი პოპულაციის 17%-ს შეადგენს. თუმცა, ვინაიდან კვლევის უპირველესი მიზანი მეწველი პროხების სიკვდილიანობის მაჩვენებლის დადგენა იყო, ჩვენ კმაყოფილები ვართ რომ მეწველი პროხების მთლიანმა პოპულაციამ გადააჭარბა სამიზნე მაჩვენებელს - 5,000 პროხას.

დიაგრამა 3: შერჩევაში მონაწილე მეწე. პრობების რაოდენობა ფერმერული მეურნეობის ზომის მიხედვით¹

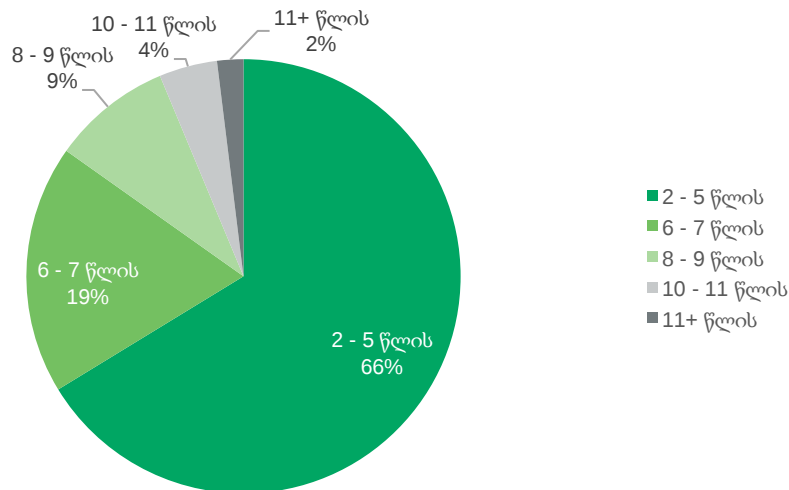
ფერმის ზომა	მეწე. პრობების რაოდენობა	ფერმერები		მეწველი პრობები	
		რაოდენობა შერჩევაში	% წილი შერჩევაში	რაოდენობა შერჩევაში	% წილი შერჩევაში
მცირე	1-19	207	65%	1,941	28%
საშუალო	20-50	94	30%	2,809	41%
დიდი	51+	18	5%	2,147	31%
სულ		319	100%	6,897	100%

შერჩევაში უმეტესწილად ადგილობრივი ჯიშის პრობები მოხვდა, თუმცა 21% ჰოლშტეინს წარმოადგენდა. მიუხედავად იმისა, რომ ისეთი იმპორტირებული პრობების რაოდენობა, როგორცაა ჰოლშტეინი, 2016 წლის მონაცემებით საქართველოში მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვის მხოლოდ 0.2%-ს შეადგენდა, არსებობს მცდელობები, რომ მათი რაოდენობა გაიზარდოს. ამის კარგი მაგალითია Land O'Lakes Venture³⁷ და სხვა განვითარებადი ორგანიზაციების აქტივობები. ამიტომ, წინამდებარე კვლევამ გამოიყენა მიზანმიმართული მიდგომა შერჩევისას რათა ჰოლშტეინების ფერმერებს მონაწილეობა მიეღოთ გამოკითხვაში. შერჩეული ფერმერული მეურნეობის 90 პროცენტს მხოლოდ ადგილობრივი ჯიშების მეწველი პრობები ყავთ, ხოლო 7%-ს მხოლოდ ჰოლშტეინები ან სხვა იმპორტირებული პრობები. ფერმების მხოლოდ 3%-ში გვხვდება როგორც ადგილობრივი ჯიშის, ასევე ჰოლშტეინის ჯიშის პრობები. ის ფაქტი, რომ ჰოლშტეინები და იმპორტირებული პრობები გვხვდება შერჩეული ფერმების მხოლოდ 10%-ში, ხოლო მთლიან პოპულაციაში მათი რაოდენობა 21%-ს შეადგენს, განპირობებულია ერთი ძალიან დიდი მეურნეობით, რომელიც შედგება 900 ჰოლშტეინისგან.

მერძეული პრობების უმრავლესობა 2-დან 5 წლამდე ასაკისაა. მერძეული პრობებისთვის, ახალგაზრდობა შეიძლება არ იყოს სიბრძნესთან გაიგივებული, მაგრამ ის აუცილებლად უკავშირდება მათ პროდუქტიულობას და საბაზრო ღირებულებას. როგორც კი მერძეული პრობების ასაკი იმატებს მათი პროდუქტიულობა დაბლა ეცემა ხოლო სიკვდილიანობის რისკები იზრდება. შერჩევაში მოხვედრილი პრობების თითქმის ორი მესამედის ასაკი 2 დან 5 წლამდე მერყეობდა. მნიშვნელოვანია აღვნიშნოთ რომ მაღალი რისკის მქონე და პროდუქტიულობა დაქვეითებული პრობები (10 წლის და უფროსი ასაკის) შერჩევის დაახლოებით 6%-ს შედგენდა. ეს ანგარიში მიზნად ისახავს სადაზღვევო სუბიექტებს მიაწოდოს სიკვდილიანობის შესახებ დასკვნები, როგორც ერთგვარი სახელმძღვანელო სადაზღვევო პროდუქტის ფასწარმოქმნის პროცესში, რომელიც როგორც წესი პროდუქტიული პრობების მოულოდნელ სიკვდილს ფარავს. შესაბამისად, კვლევისას ფერმერებს ვთხოვეთ ინფორმაცია მოეწოდებინათ მხოლოდ 9 წლამდე ასაკის მერძეული პრობების შესახებ. ასაკოვანი პრობები შესაძლოა ფერმერისთვის არ წარმოადგენდეს განსაკუთრებული ზრუნვის ობიექტს, და შესაბამისად, როდესაც მათ მკურნალობაზე მიდგება საქმე, ისინი შესაძლოა უფრო მარტივად გახდნენ გარეული ცხოველის თავდასხმის ობიექტი და, რაც მთავარია, მათმა ღირებულებამ, რომელიც გამოიხატება მათი წველადობით (და რომელიც ნახევრდება) შესაძლოა განაპირობოს მათი ნაადრევად დაკვლა. დიაგრამა 4 ასახავს კვლევაში მერძეული პრობების პროცენტულ განაწილებას მათი ასაკის მიხედვით, საიდანაც კარგად ჩანს რომ დიდი წილი ახალგაზრდა პრობებზე მოდის, რომლებიც კახეთის ფერმებში იმყოფებიან 2021 წლის ივლისისთვის.

¹ ფერმის ზომა დაფუძნებულია კვლევის პროცესში დაფიქსირებული პრობების რაოდენობაზე, ივლისი 2021.

დიაგრამა 4: შერჩევაში მოხვედრილი პრობების ასაკობრივი განაწილება

შედეგების შეჯამება სადაზღვევო მიზნებისთვის 1: პრობის ასაკი

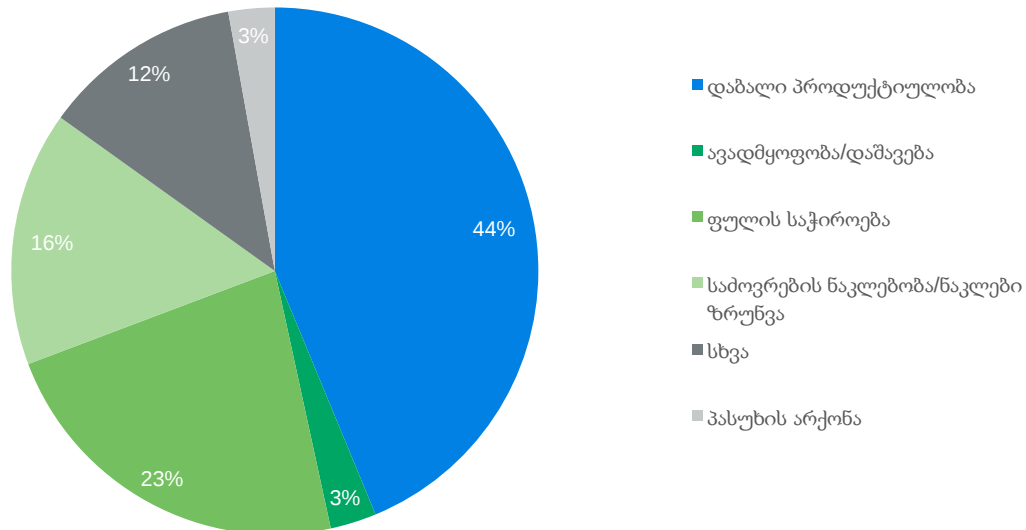
გამომდინარე იქედან რომ სადაზღვევო პროდუქტის მიზანია ანაზღაურდეს პროდუქტიული პრობის სიკვდილი, სადაზღვევო კომპანიები დასაზღვევი პირუტყვის შერჩევისას იყენებენ გარკვეულ კრიტერიუმებს, რომლებიც ხშირად პრობის ასაკს მოიცავს. პრობის ასაკი სიკვდილიანობის მაჩვენებლის გაანგარიშებისას ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს. საქართველოში მიღებულია რომ მეწველი პრობის პროდუქტიულობა სწრაფად იწყებს კლებას 7 ან 8 წლის ასაკიდან. ისევე როგორც ნებისმიერ ფერმერული მეურნეობის გარეთ არსებულ ამორტიზებად აქტივში, ფულის ჩადება ისეთ საქმიანობაში რომლის სასიცოხლო ციკლი დასასრულს უახლოვდება არ არის რეკომენდირებული პრაქტიკა. ეს არის ზუსტად ის სცენარი, რომელიც მეწველი პრობების შემთხვევაში გვხვდება. ასაკოვანი პრობებისთვის, როლებსაც პროდუქტიულობის მკვეთრი კლება ახასიათებთ, წამლების, საკვების და დანამატებისთვის თანხის დახარჯვა ნაკლებად სავარაუდოა. შესაბამისად, პრობების დაზღვევისას ასაკობრივი შეზღუდვა ისე უნდა დაწესდეს, რომ გათვალისწინებული იყოს ასაკოვანი პრობის ნაკლებ სარგებლიანობის ფაქტორი. ანუ, სადაზღვევო პროდუქტები ისე უნდა იყოს შემუშავებული, რომ მან მოიცვას რაც შეიძლება მეტი პროდუქტიული პრობა, მაგრამ მზღვეველმა მაინც მართოს მის მიმართ განხორციელებული თაღლითობის და მორალური საფრთხის რისკები. კვლევაში მონაწილე 6,897 მეწველი პრობიდან, რომლებიც სულ მცირე 2 წლის არიან, 2-დან 9 წლამდე ასაკის დასაშვებ კრიტერიუმში მთლიანი პოპულაციის 94% ხვდება.

პრობების ყიდვა-გაყიდვა

2020 წელს ფერმერთა 41%-მა აღნიშნა, რომ ბოლო ერთი წლის განმავლობაში მათ გაყიდეს 2-დან 9 წლამდე ასაკის მინიმუმ ერთი ადგილობრივი პრობა, მაშინ როდესაც მხოლოდ 17%-მა იყიდა მინიმუმ ერთი პრობა. აქტივობის ეს მაჩვენებლები ოდნავ აღემატება სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში 2019 წელს ჩატარებული კვლევის შედეგებს, რომლის მიხედვითაც ბოლო ერთი წლის მანძილზე ფერმერთა 35%-ს გაყიდული, ხოლო 12%-ს შეძენილი ჰქონდა მინიმუმ ერთი პრობა. ფერმერების მიერ პრობების გაყიდვის ძირითადი მიზეზი (44%) დაბალი პროდუქტიულობა იყო, რასაც მოჰყვა მათი მხრიდან ფულადი სახსრების საჭიროება (23%) (დიაგრამა 5). საინტერესოა, რომ ფულადი სახსრების საჭიროება არ იყო გაყიდვების მთავარი მიზეზი, მიუხედავად არსებული გლობალური პანდემიისა; ეს განსაკუთრებით თვალშისაცემია, როდესაც ამ შედეგებს შევადარებთ სამცხე-ჯავახეთის მონაცემებს COVID-19-მდე, სადაც გაყიდვების 57% განპირობებული იყო ფულადი სახსრების საჭიროებით. თუმცა, აღსანიშნავია, რომ ფერმერების 16%-მა, რომლებმაც გაყიდეს მინიმუმ ერთი პრობა, ინტერვიუების დროს განაცხადეს, რომ სამოვრების ნაკლებობა ან პირუტყვის მოვლის შესაძლებლობების ნაკლებობა იყო ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი,

რის გამოც ისინი პრობებს ყიდდნენ; ეს თანხვედრაშია იმ ფაქტთან, რომ ფერმერების დიდმა ნაწილმა (მიუხედავად იმისა გაყიდეს თუ არა პროხა), აღნიშნა რომ საძოვრების ნაკლებობა მათი მთავარი პრობლემაა. ეს საკითხი და კიდევ სხვა მოგვიანებით იქნება განხილული წინამდებარე ანგარიშში, მაგრამ ჩვენ გვჯერა, რომ ეს შეიძლება იყოს ერთ-ერთი ხელშემწყობი ფაქტორი პრობების ყიდვა-გაყიდვას შორის არსებული განსხვავების.

დიაგრამა 5: პრობების გაყიდვის მიზეზები

პრობების შესყიდვის დაბალი მაჩვენებლის კიდევ ერთი მიზეზი არის ის, რომ ტიპიური ქართველი მცირე, საშუალო თუ დიდი ზომის ფერმერი თავიანთთვის იტოვებს ახალდაბადებულ ხზოს და მერძულ პროხად ზრდის, რის გამოც არ საჭიროებს ახალი პრობების შესყიდვას. ფერმერებმა, რომლებმაც პრობები იყიდეს, შეძენის მიზეზად ორი ძირითადი ფაქტორი დაასახელეს: არაპროდუქტიული პროხის შეცვლა (47%) და ახალი ინვესტიციები ბიზნესში (24%). (შენიშვნა: რესპოდენტთა 27%-მა პასუხი არ გასცა ამ კითხვას). საინტერესოა, რომ შეძენილი პრობების 54% იყო უფრო მაღალი ღირებულების, მეტად პროდუქტიული ჰოლშტეინები, რაც თანხვედრაშია ჩვენს მსჯელობასთან, რომ ფერმერები თავიანთ ბიზნესში ინვესტირებას ცდილობენ.

გამოკითხულ ფერმერთა უმრავლესობამ აღნიშნა, რომ ახალი ადგილობრივი მერძეული პროხის შეძენის ღირებულება საშუალოდ 2,426 ლარს (775 აშშ დოლარი) შეადგენდა, ხოლო ახალი ჰოლშტეინის შეძენის ღირებულება საშუალოდ 7,522 ლარს (2,403 აშშ დოლარი). ფერმერებს, რომლებმაც შეიძინეს პროხა, მასში გადახდილი თანხის დასახელება ვთხოვეთ. მათ, ვისაც პროხა არ უყვია, ვთხოვეთ დაესახელებინათ სავარაუდო თანხა, რისი გადახდაც მათ მოუწევდათ ადგილობრივი პროხის შესაძენათ. მათ, ვისაც არ შეუძენია პროხის შეძენის საშუალო ფასად 2,697 ლარი (861 აშშ დოლარი) დაასახელეს, რაც ოდნავ აღემატება რეალურად ვინც შეიძინა მათ მიერ დასახელებულ ფასს, რომელიც 2,426 ლარს (775 აშშ დოლარი) შეადგენდა. როგორც ზემოთ აღინიშნა, ფერმერებმა, რომლებმაც შეიძინეს ჰოლშტეინი, საშუალოდ გადაიხადეს 7,522 ლარი (2,403 აშშ დოლარი). მიუხედავად იმისა, რომ შეიძლება არსებობდეს სხვა მრავალი გარე ფაქტორი, რომლებიც გავლენას ახდენენ პროხის ღირებულებაზე, ისეთები როგორიცაა წელიწადის დრო, პროხის ადგილმდებარეობა და ასაკი, შედარებით მცირე განსხვავება რეალურ და აღქმულ ფასს შორის, როგორც ადგილობრივი ჯიშებისთვის ასევე ჰოლშტეინებისთვის, მიუთითებს იმაზე, რომ პროხის საბაზრო ფასები კახეთის რეგიონში ცნობილია. მათ, ვინც პრობები გაყიდა, საშუალოდ 30%-ით დაბალი ფასი მიიღეს ვიდრე შესყიდვის ფასი, ანუ 1,715 ლარი (548 აშშ დოლარი). ეს გასაკვირი არ არის, რადგან ამ პრობებიდან ბევრი სავარაუდოდ გაიყიდა დასაკლავად (დაბალი ფასები) ან დაჩქარებულად გაიყიდა ნაღდი ფულის მისაღებად (არ არსებობს ფასებით ვაჭრობის შესაძლებლობა, ან ლოდინის საშუალება სანამ შესაფერის ფასს მიიღებენ).

შედეგების შეჯამება სადაზღვევო მიზნებისთვის 2: დროის ფასები და სარგებლის ოდენობა

მეწველი დროების სადაზღვევო პროდუქტის შემუშავებისას, ისევე როგორც სხვა ნებისმიერი სადაზღვევო პროდუქტის შემთხვევაში, არ უნდა არსებობდეს რაიმე სტიმული, რის გამოც ფერმერი დროის სიკვდილით იმაზე მეტ თანხას მიიღებს ვიდრე ცოცხალი დროის ღირებულება. მერმეული დროის დაზღვევის შემთხვევაში, სიკვდილის გამომწვევმა მრავალმა მიზეზმა შეიძლება განაპირობოს დროის ნარჩენი ღირებულების არსებობა - ფერმერებს შეუძლიათ საკვებად ვარგისი ხორცი გადამამუშავებელს მიჰყიდონ. მზღვევლის მიერ შეთავაზებული ასანაზღაურებელი თანხა უნდა იყოს საკმარისად დიდი, რომ ფერმერისთვის ღირებულ პროდუქტს წარმოადგენდეს, მაგრამ არა იმდენად დიდი, რომ ნარჩენი ღირებულებისა და მზღვევლის მიერ გადახდილი სარგებლის ჯამი აღემატებოდეს დროის საბაზრო ღირებულებას. მარტივად რომ ვთქვათ, არანაირი ფულადი სტიმული არ აუნდა არსებობდეს რომელიც აღემატება დროის საბაზრო ღირებულებას, რათა თავიდან ავირიდოთ დროის განზრახ დაკვლა, გარდა დასაბუთებული შემთხვევებისა. კახეთის რეგიონში ადგილობრივი ჯიშის მერმეული დროის სიკვდილის შემთხვევაში გაყიდული ხორცის ღირებულება, პლუს ფერმერის მიერ დაზღვევის შემთხვევაში მიღებული თანხა არ უნდა აღემატებოდეს დაახლოებით 2,400 ლარს (საშუალო შესყიდვის ფასი), ხოლო ჰოლშტეინის დროის შემთხვევაში 6,875 ლარს (შესყიდვის საშუალო ფასი).

დროების სიკვდილიანობა

გამოკითხულთა ორმოცდაშვიდმა პროცენტმა აღნიშნა, რომ ბოლო სამი წლის განმავლობაში (ანუ 2018-2020 წლებში) მათ ერთი დროხა მაინც დაეღუპათ. გამოკითხვისას ფერმერებს ვთხოვეთ დაესახელებინათ დროის დაღუპვის ყველა შემთხვევა ბოლო სამი წლის განმავლობაში. 319 რესპონდენტიდან 149 ფერმერმა (ან 47%) აღნიშნა, რომ ამ პერიოდში მათ სულ მცირე ერთი დროხა მაინც დაეღუპათ. მათგან, ვისაც დროხა დაეღუპათ, დაახლოებით ერთმა მესამედმა განაცხადა, რომ სამი წლის განმავლობაში მხოლოდ ერთი დროხა მოუკვდათ.

შერჩევაში სიკვდილიანობის საერთო წლიური მაჩვენებელი 2.3%-ით შეფასდა. სამწლიანი პერიოდის განმავლობაში დროების (2-დან 9 წლამდე) დაღუპვის საერთო რაოდენობამ 483-ს შეადგინა. ფერმერები ასევე გამოკითხნენ თუ რაოდენობის 2-დან 9 წლამდე ასაკის მერმეული დროხები ყავდათ ამ სამწლიანი პერიოდის თითოეულ წელს. დროების საერთო რაოდენობამ სამი წლის განმავლობაში დაახლოებით 21,400-ს შეადგინა. მთლიანობაში ეს ნიშნავს სიკვდილიანობის 2.3% წლიურ მაჩვენებელს. გამოკითხვა არ მოიცავდა კითხვებს იმის შესახებ, თუ ზუსტად როდის მოხდა დროის სიკვდილი და, შესაბამისად, შეუძლებელია რაიმე ითქვას სიკვდილიანობის ტენდენციებზე, რაც მოითხოვს კვლევის განსხვავებულ მიდგომებს.

ყველაზე მცირე ზომის ნახირში, სიკვდილიანობის მაჩვენებელი უფრო მაღალია. იმ ფერმერებში, სადაც 2020 წელს 20-ზე ნაკლები მერმეული დროხა ყავდათ, სიკვდილიანობის საერთო მაჩვენებელმა 3.1%-ს შეადგინა, საშუალო და დიდი ზომის ფერმერებში კი 2.1% და 1.7% შესაბამისად (იხ. ცხრილი დიაგრამა 6-ში). მსგავსი ტენდენცია შეინიშნებოდა სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში ჩატარებულ კვლევაშიც.

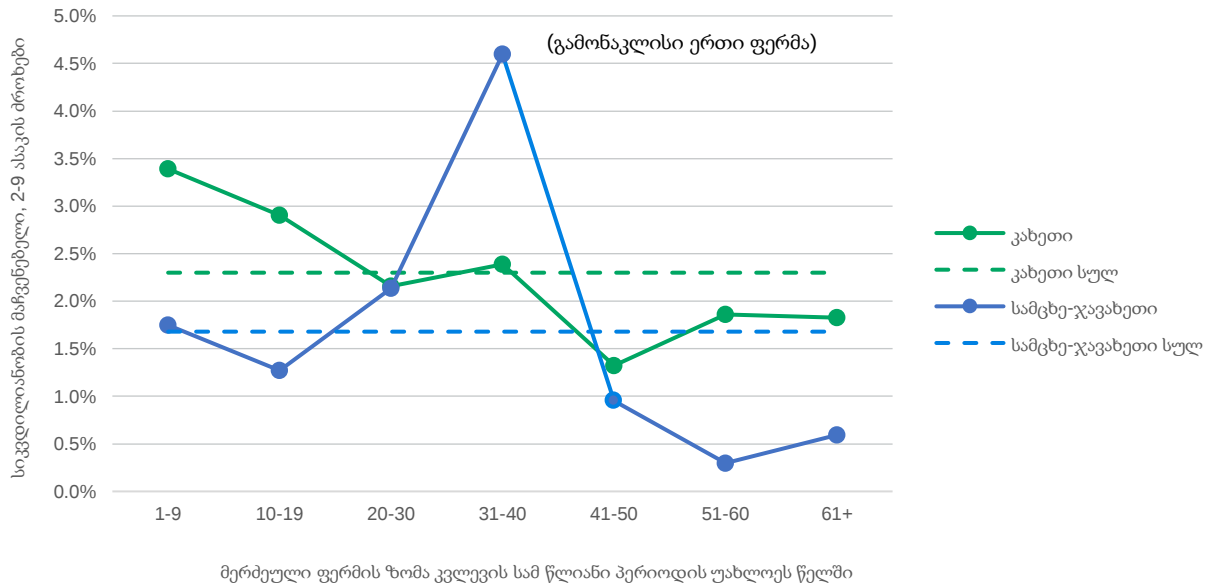
დიაგრამა 6: სიკვდილიანობის მაჩვენებელი ნახირის ზომის მიხედვით

მეწველი დროების ნახირის ზომა (2020)	# ფერმის რაოდენობა	# სიკვდილის რაოდ. ასაკის დროხები (2018-2020)	# 2-9 წლის ასაკის მეწველი დროხების რაოდენობა (2018- 2020)	სიკვდილიანობის მაჩვენებელი
მცირე (1-19)	193	181	5,905	3.1%
საშუალო (20-50)	108	205	9,798	2.1%
დიდი (51+)	18	97	5,715	1.7%
სულ	319	483	21,418	2.3%

დიაგრამა 7 გვიჩვენებს სიკვდილიანობის მაჩვენებლების დაყოფას ნახირის ზომის მიხედვით როგორც კახეთის ისე 2019 წელს სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში ჩატარებული კვლევის მიხედვით. მიუხედავად იმისა, რომ საშუალო ზომის ფერმერებში (20-50 რძის დროხა) შეინიშნება სიკვდილიანობის მაჩვენებლების გარკვეული ცვალებადობა,

მაინც არსებობს ზოგადი კლებადი ტენდენცია - უფრო და უფრო დიდ ფერმებში სიკვდილიანობის მაჩვენებელი მცირდება. ჩვენ შევნიშნეთ, რომ კახეთში გამოკითხულ ფერმერებს შორის აღმოჩნდა ერთი ძალიან მსხვილი ჰოლშტეინის ფერმა, რომელიც მიჩნეულ იქნა „გამონაკლისად“; ფერმის ნახირის ზომა 2020 (ბოლო წელი, რომელიც გამოიყენება სიკვდილიანობის აღრიცხვისთვის), წელს 850 ძროხას მოიცავდა, მაშინ როდესაც ზომით უახლოეს ფერმაში ნახირში მხოლოდ 140 ძროხა იყო. თუ ამ ფერმას ანალიზში არ გავითვალისწინებთ მსხვილი მეურნეობების სიკვდილიანობის მაჩვენებელი ოდნავ მაღალია - 1.9%.

დიაგრამა 7: სიკვდილიანობის მაჩვენებელი ნახირის ზომის მიხედვით, კახეთის და სამცხე-ჯავახეთი

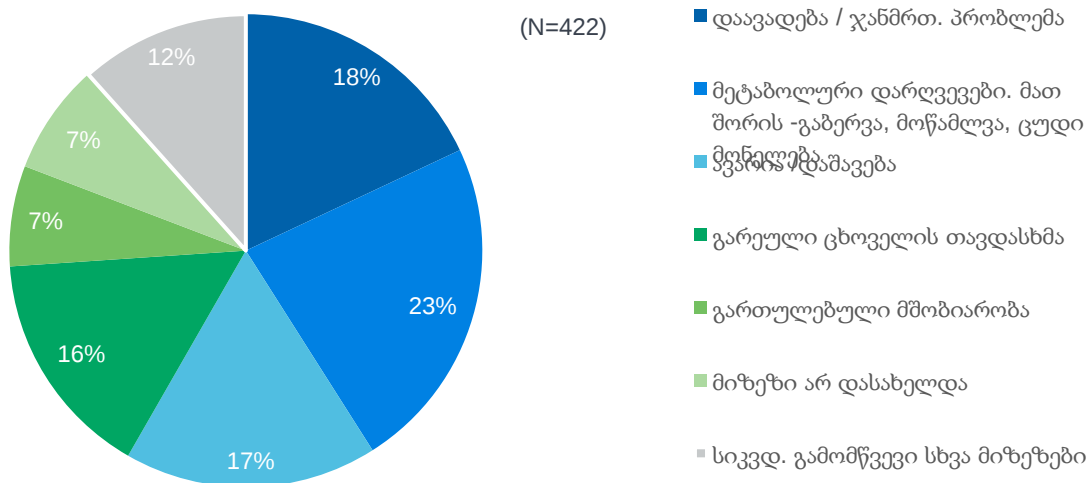
შედეგების შეჯამება სადაზღვევო მიზნებისთვის 3: სიკვდილიანობის მაჩვენებელი

შესწავლილი გეოგრაფიული არეალის და ფერმერთა პოპულაციის ფარგლებში კვლევამ აჩვენა რომ სიკვდილიანობის მაჩვენებელი 2,3%-ს შეადგენს. სიკვდილიანობის მაჩვენებელი გვაძლევს რეალურად დაფიქსირებული პირუტყვის დაცემის შესახებ მონაცემებს დროის გარკვეულ პერიოდში ფერმის ზომის მიხედვით. ეს მაჩვენებელი, დამატებით ჩაშლილ მონაცემებთან ერთად (მცირე, საშუალო და დიდი ზომის ფერმებისთვის), შესაძლებელს ხდის შემუშავდეს სადაზღვევო პროდუქტის საბაზისო განაკვეთები. მაგალითად, ფერმებისთვის სადაც ძროხების რაოდენობა გარკვეულ ლიმიტს სცდება შესაძლებელია გამოყენებულ იქნას შემცირებული პრემიის და ადმინისტრაციული სამუშაოების ოდენობა.

ადგილობრივ თუ ჰოლშტეინის ჯიშის ძროხებს შორის გამოვლენილი სიკვდილიანობის გამომწვევ მიზეზებს შორის არ გამოკვეთილა ერთი დომინანტური მიზეზი. ადგილობრივი ჯიშის ძროხებში სიკვდილიანობის გამომწვევ მიზეზებს შორის ყველაზე დიდი წილი მავნე ნივთიერების/საგნის მოხმარებაზე მოდის, დაახლოებით 23% (დიაგრამა 8). კახეთში, სადაც ფერმერების მიერ საძოვრებზე ხელმისაწვდომობა ყველაზე დიდ პრობლემად იყო დასახელებული, როგორც ჩანს ძროხები იკვებებიან იმით რასაც მოიპოვებენ, რის გამოც ისინი ხშირად მოიხმარენ მოწამლულ ან გაფუჭებულ საკვებს. მოწამლული ბალახის მოხმარება (სავარაუდოდ ზაფხულის საძოვრებზე) 97 სიკვდილიდან 44 სიკვდილის გამომწვევ მიზეზად მოგვევლინა, ხოლო გაბერვა 32 სიკვდილის. ნაგვის ან რაიმე უცხო საგნების მოხმარებაზე მსგავსი სიკვდილის შემთხვევების დარჩენილი ნაწილი მოდის. უბედური შემთხვევები სიკვდილის გამომწვევ მეორე ყველაზე გავრცელებულ მიზეზად დასახელდა, რომელზეც შემთხვევების 17% მოდის. თვით უბედური შემთხვევების კატეგორიაში კი, კლდიდან გადმოვარდნა, რასაც სიკვდილი მოჰყვა, 73 უბედური შემთხვევიდან 39-ში დაფიქსირდა. დაავადებები სიკვდილის გამომწვევ მესამე ყველაზე მეტად გავრცელებულ მიზეზად დასახელდა, რომელთა შორის პიროპლაზმოზზე (ტკიპებით გადამდები

დაავადება) დაავადებებით გამოწვეული სიკვდილიანობის 76 შემთხვევიდან 32 მოდის. მოგვიანებით კითხვაზე, თუ რა დაავადებებმა დააზარალა მათი ადგილობრივი ჯიშის მერმეული პრობები გასულ წელს, ფერმერთა უმეტესობამ პიროპლაზმოზი დაასახელა. მიუხედავად იმისა, რომ ეს დაავადება ყოველთვის ფატალური შედეგით არ სრულდება, ფერმერებისთვის ის ყველაზე დიდი პრობელმაა. გარეული ცხოველების თავდასხმა პრობების სიკვდილის გამომწვევ მეოთხე წამყვან მიზეზად დასახელდა. ეს გასაკვირი არ უნდა იყოს, რადგან რეგიონი ქვეყნის აღმოსავლეთ ნაწილში ესაზღვრება მოშორებულ და მთიან ტყეებს. რეგიონის ბევრი მუნიციპალიტეტი ესაზღვრება ტყიან და მთიან მიწებს, სადაც მგლებისა და დათვების ხშირი პოპულაციაა. კვლევის ფარგლებში არ გამოვლენილა ცალკეული რომელიმე მუნიციპალიტეტი, რომელიც სხვებისგან გამოირჩეოდა გარეული ცხოველების თავდასხმების ხშირ კერად.

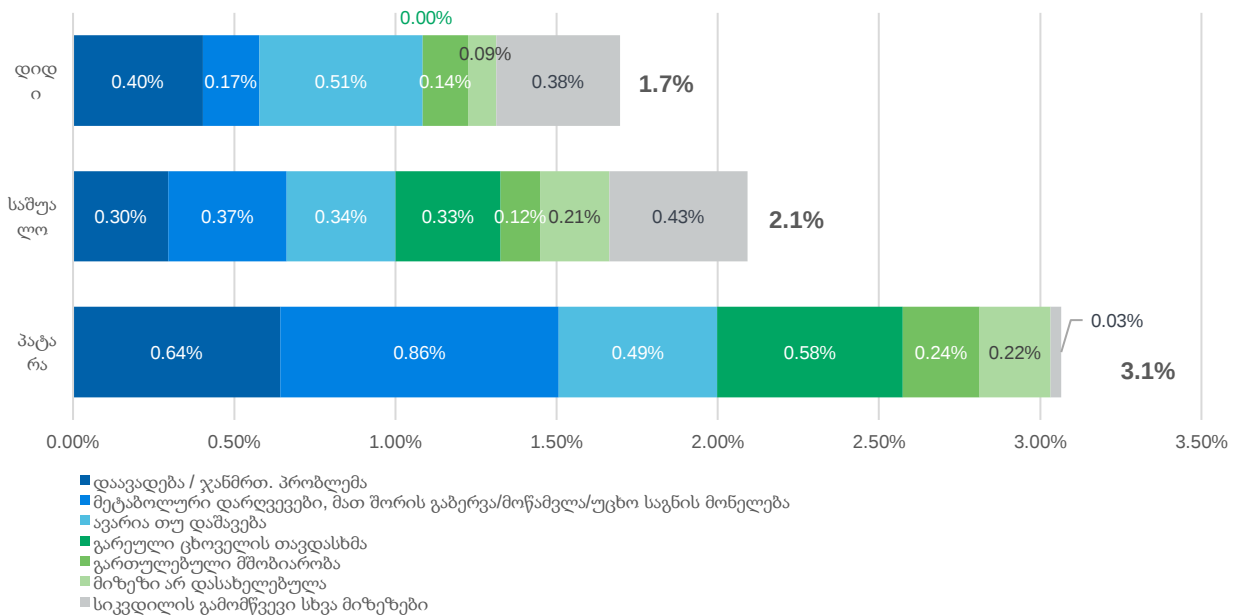
დიაგრამა 8: პრობების სიკვდილიანობის გამომწვევი მიზეზები (ადგილ. ჯიში / არა ჰოლშტეინი)

"სხვა მიზეზები": სიკვდილის 49 გამოვლენილი შემთხვევა (12%) უკავშირდება არასწორ კვებას და ის ძირითადად შეინიშნება საშუალო ზომის ფერმერებში. კერძოდ, ფერმერებმა დაასახელეს არასწორი კვების შემდეგი ნიშნები: "ცუდი საკვები", "აუხსნელი წონის შემცირება", "სისუსტე" და "გაშრობა". კიდევ ერთხელ, ეს მიზეზები შეიძლება დაკავშირებული იყოს სამოვრების ნაკლებობასთან. ასევე, დასიცხვა ამ კატეგორიის კიდევ ერთი გავრცელებული სიკვდილის გამომწვევი მიზეზი იყო.

მცირე ფერმერებმა უფრო მეტად გამოსცადეს სამოვრებთან დაკავშირებული რისკები, განსაკუთრებით საზაფხულო სამოვრებზე მთაში. საშუალო და მსხვილ ფერმერებს ყველაზე ნაკლებად შეეხოთ გარეული ცხოველის თავდასხმით და მეტაბოლური პრობლემებით გამოწვეული რისკები (იხ. სურათი 9). მათ ასევე თითქმის ორჯერ ნაკლებად გამოსცადეს გართულებული მშობიარობით გამოწვეული სიკვდილიანობა, რაც მიუთითებს ასეთი ფერმერების მეტ ხელმისაწვდომობას ვეტერინარულ მომსახურებაზე. მიუხედავად იმისა, რომ მსხვილ ფერმერებს მსგავსი სიხშირით უფიქსირდებოდათ უბედური შემთხვევები და ტრავმული დაზიანებები, ამ ყველაფრის გამომწვევი მიზეზები განსხვავებული იყო: კლდეებიდან ჩამოვარდნის ნაცვლად პრობებს დაზიანებები ფერმარში სხვა პრობებთან თუ საგნებთან შეჯახებისას ემართებოდათ. მსხვილ ფერმერებში სიკვდილის გამომწვევი სხვა მიზეზები "უცნობი" იყო.

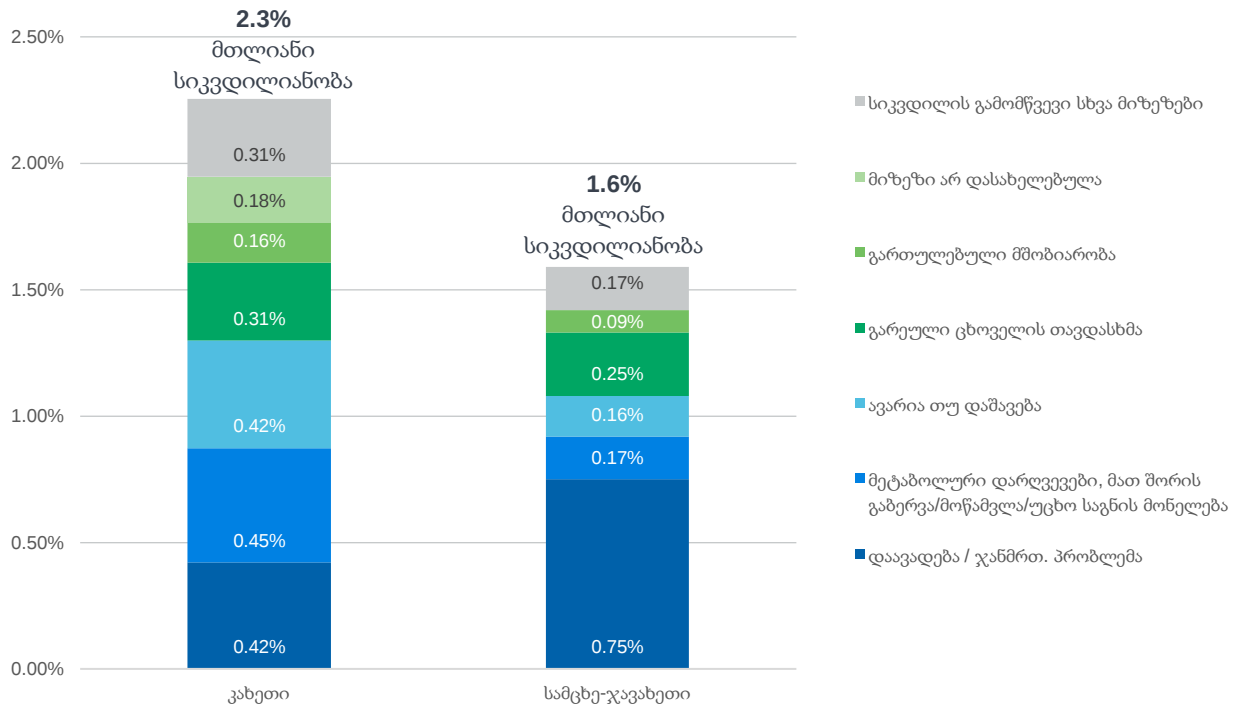
დიაგრამა 9: სიკვდ. მაჩვენებლები სიკვდილის გამომწვევი მიზეზების და ფერმის ზომის მიხედვით

სამცხე-ჯავახეთში ჩვენს მიერ ჩატარებულ კვლევასთან შედარებით კახეთში უფრო მაღალი სიკვდილიანობის მაჩვენებელი შესაძლებელია განპირობებული იყოს როგორც გეოგრაფიული განსხვავებულობით ისე საძოვრებზე ნაკლებ ხელმისაწვდომობით. ამ ორი რეგიონის სიკვდილიანობის მაჩვენებლების შედარება მათი გამომწვევი მიზეზებით გვიჩვენებს, რომ კახეთში სიკვდილის მეტი შემთხვევა უკავშირდება მეტაბოლურ დარღვევებს და „სხვა მიზეზებს“ (დიაგრამა 10), რომლებიც, როგორც აღვნიშნეთ, შესაძლოა საძოვრების არასაკმარისი რაოდენობით იყოს გამოწვეული. კახეთში ასევე უფრო მაღალი სიხშირით ფიქსირდება უბედური შემთხვევებით (მათ შორის, კლდიდან ვარდნა) და გარეული ცხოველების თავდასხმებით გამოწვეული სიკვდილიანობა. კახეთის რეგიონის უმეტესი ნაწილი მდებარეობს უფრო მაღალ სიმაღლეზე, უფრო ექსტრემალური რელიეფით და ზაფხულობით პირუტყვის საძოვრებზე გადარეკვა მნიშვნელოვან გამომწვევას წარმოადგენს.

დიაგრამა 10: სამცხე-ჯავახეთსა და კახეთის რეგიონში გამოვლენილი სიკვდილიანობის მაჩვენებლების შედარება

სიკვდილიანობის შედარება გამომწვევი მიზეზებით და ადგილმდებარეობით

შედეგების შეჯამება სადაზღვევო მიზნებისთვის 4: დროის სიკვდილიანობის გამომწვევი მიზეზები

სიკვდილიანობის საერთო მაჩვენებელი მხოლოდ ერთ-ერთ ფაქტორად შეიძლება მივიჩნიოთ მერმეული დროების სადაზღვევო პროდუქტის ფასების შემუშავებისას. არანაკლებ მნიშვნელოვანია გათვალისწინებული იყოს ის პირობები რამაც გამოიწვია მერმეული დროის დაღუპვა. ფერმერები მოიხილუბიან მხოლოდ იმ სადაზღვევო პროდუქტით, რომელიც ფარავს ყველა იმ საფრთხეებს, რასაც ისინი ყოველდღიურ ფერმერულ საქმიანობაში აწყდებიან. კახეთის რეგიონის ფერმერები, რომლებსაც ზაფხულობით რეგულარად გადაყავთ დროხები მაღალმთიან საზაფხულო სამოვრებზე სიკვდილიანობის გაცილებით მაღალი რისკების წინაშე დგანან. მარტივად რომ ვთქვათ, როდესაც დროხები მთაში საზაფხულო სამოვრებზე იმყოფებიან, ისინი უფრო მაღალი რისკის ქვეშ იმყოფებიან (მგლის ან დათვის თავდასხმა, კლდეებიდან ჩამოვარდნა, ნაკლები მეთვალყურეობა - და შესაბამისად მაღალი ალბათობა იმისა, რომ ჭამონ ის, რაც არ უნდა ჭამონ) და, ზოგადად, საჭიროების შემთხვევაში მათ ნაკლები წვდომა აქვთ ვეტერინარულ მომსახურებაზე. თუმცა, ფაქტია რომ ეს არის მრავალი ფერმერის და მათი ნახირის ჩვეული ცხოვრების წესი. შედეგად, გაუმართლებელი იქნება თუ ადგილობრივი ჯიშის დროხების მეპატრონე ფერმერს მივყიდით სადაზღვევო პოლისს რომელსაც უზედური შემთხვევები და დაავადებები გამონაკლისში აქვს გათვალისწინებული. დროხების საზაფხულო სამოვრებზე გადადენა ხშირად აუცილებლობას წარმოადგენს ადგილობრივი ფერმერებისთვის და მათ კარგად აქვთ გააზრებული თანმხლები რისკები. თუმცა, მზღვევლებმა შეიძლება მერმეული დროხების მთებში გადადენის პრაქტიკა განიხილონ როგორ არასასურველი რისკი და მსგავსი რისკის გათვალისწინებით აირჩიონ ორიდან ერთ-ერთი მიდგომა. პირველი მიდგომით შესაძლებელია ფერმერს, რომელიც საზაფხულო სამოვრებზე გადადენას მისდევს, პრემია გაეზარდოს ან იმათ შეუმცირდეთ ვინც მსგავს პრაქტიკას არ მისდევს. მეორე მიდგომა შეიძლება იყოს ფერმერების წახალისება მონაწილეობა მიიღონ კოოპერატიულ გაერთიანებაში რათა ერთობლივი შესყიდვით მიიღონ ფასდაკლებები პირუტყვის საკვებზე და თავიდან აიცილონ დროხების საზაფხულო სამოვრებზე გადადენა. საზაფხულო სამოვრების თავიდან აცილება უდაოდ ოპტიმალური გადაწყვეტილება იქნება, თუმცა იმის გათვალისწინებით რომ ქართველ ფერმერთა უმეტესობა ფერმერულ მეურნეობას ტრადიციული მიდგომით მართავს და მათი მარჟინალური მიდგომა ძალიან დაბალია, მზღვევლები არ უნდა ელოდნენ ფერმერების მხრიდან საზაფხულო სამოვრების მარტივად დათმობას.

ფერმერების მხოლოდ 8%-მა იყიდა ახალი დროხები დაღუპული დროხების ჩასანაცვლებლად (რაც სულ დაღუპული დროხების მხოლოდ 11%-ს წარმოადგენს). იმ ფერმერების უმეტესობამ (54%), რომელთაც ბოლო სამი წლის განმავლობაში დროხა დაეღუპათ, დროხები საკუთარი ფერმიდანვე ჩაანაცვლეს (მაგალითად, ახალდაბადებული ხბოების გაზრდა მერმეულ დროხებად). ფერმერთა 19 პროცენტს არ ჩაუნაცვლებია დაღუპული დროხა, მათგან 7%-მა კი, რომელთა უმეტესობა მცირე ფერმერი იყო (20 დროხაზე ნაკლები), განაცხადა რომ ეს გადაწყვეტილება განპირობებული იყო ახალი დროხის შესყიდვის მაღალი ღირებულებით. ამ უკანასკნელს რომ დაეუბრუნდეთ, აღსანიშნავია რომ მათ, ვინც დროხა ჩაანაცვლა მოულოდნელი სიკვდილის შემდეგ საშუალოდ 2,232 ლარი (713 აშშ დოლარი) გადაიხადეს, რომელიც ძალიან ახლოსაა დროხის დაგეგმილად (ანუ, ასაკოვანი დროხების ჩანაცვლება ან ფერმაში დამატებითი ინვესტიციების განხორციელება) შესყიდვის ფასთან - 2,426 ლართან (775 აშშ დოლარი). ფერმერთა შემდგომ 6%-მა აღნიშნა, რომ მათ არ ჩაანაცვლეს დროხები ბიზნესთან დაკავშირებული კონკრეტული მიზეზების გამო, როგორიცაა ბიზნესის შემცირება, დროის სიმცირე ან სამოვრების ნაკლებობა. ფერმერების თითქმის 20%-მა არ უპასუხა, ჩაანაცვლეს თუ არა დაღუპული დროხა.

შედეგების შეჯამება სადაზღვევო მიზნებისთვის 5: მკვდარი ძროხის ჩანაცვლება

სადაზღვევო კომპანიებს, რომლებიც ცდილობენ დაიცვან ფერმერები პირუტყვის დაკარგვით მიყენებული ზიანისგან, მოუწევთ თავიანთი პროდუქციის პოზიციონირება, როგორც მიყენებული ზარალის დაძლევის უკეთესი მექანიზმი, ვიდრე ფერმერებს ამჟამად აქვთ. რა როლს თამაშობს სადაზღვევო სარგებელი ყველა იმ ფერმერისთვის (ფერმერთა ნახევარზე მეტი) ვინც დაღუპულ ძროხას თავიანთივე ფერმიდან ანაცვლებენ? რა ხარჯები, უპირატესობები და უარყოფითი მხარეები ახლავს თან ძროხების ჩანაცვლებას, რომლებიც მოულოდნელად კვდებიან? მაგალითად, მსგავს სიტუაციაში ძროხის ჩანაცვლებას სჭირდება დრო, რომლის განმავლობაშიც ფერმერი კარგავს შემოსავალს. მზღვევლებს შეიძლება დასჭირდეთ თავიანთი შეთავაზებების პოზიციონირება, როგორც "ზიზნისმი დროულად დაბრუნების" სწრაფი გზა. იმ 8%-ისთვის, ვინც თანხა გადაიხდა დაღუპული ძროხის ჩასანაცვლებლად, დაზღვევა შეიძლება აღმოჩნდეს გაცილებით იაფი გზა, რომელიც თავიდან აარიდებს მათ მოულოდნელ ხარჯებს. ფერმერთა იმ 7%-ისთვის, რომლებმაც ვერ შეძლეს ძროხის ჩანაცვლება მაღალი ხარჯების გამო, დაზღვევა შეიძლება აღმოჩნდეს ამ ხარჯების გარკვეულ პერიოდზე გადანაწილების კარგი საშუალება. უფრო მკაფიო გაგება იმისა, თუ როგორ უმკლავდებიან ფერმერები ზარალს, შეიძლება დაეხმაროს მზღვევლებს თავიანთი პროდუქტების უკეთ პოზიციონირებაში.

ფერმერთა პრობლემები და რისკების მართვა

ფერმერთა 48 პროცენტმა აღნიშნა, რომ მესაქონლეობასთან დაკავშირებით მათი ყველაზე დიდი საზრუნავი საძოვრების ნაკლებობაა. ფერმერთა დაახლოებით ორმა მესამედმა (63%) სწორედ საძოვრებთან დაკავშირებული პრობლემა დაასახელეს მათ სამ ყველაზე დიდ საზრუნავს შორის. კვლევის ფარგლებში ფერმერები გამოიკითხნენ თუ რა იყო მათთვის სამი ყველაზე დიდი პრობლემა, საზრუნავი რომელიც თავიანთ მერძელ მეურნეობას უკავშირდებოდა. ეს იყო ღია შეკითხვა და ინტერვიუერებმა პასუხები ვრცლად წარმოადგინეს. გამოკითხული 319 ფერმერიდან, თითქმის ნახევარმა, ანუ 153 ფერმერმა, აღნიშნა, რომ საძოვრების ნაკლებობა მათი მთავარი პრობლემაა. ფერმერებს, რომლებმაც ეს პასუხი დააფიქსირეს, საშუალოდ 19.8 ძროხა ყავდათ ნახირში. ეს მაჩვენებელი ემთხვევა მოსაზრებას, რომ საშუალო და მსხვილი კომერციული მეურნეობები შესაძლოა არ იყვნენ ისეთივე დამოკიდებული საძოვრებზე, როგორც მცირე მეურნეობები და მათ გააჩნდეთ გაცილებით მეტი რესურსები თუ საკუთრებაში არსებული მიწის ფართობები. 2021 წლის აპრილში კახეთში ჩვენი ვიზიტის დროს, ფერმერების უმრავლესობისგან გვესმოდა, რომ ყოველწლიურად მათ უწევთ თავიანთი ძროხების გადადენა მთებში უფრო და უფრო შორ მანძილებზე საძოვრების საპოვნელად რადგან ახლო მდებარე წინათ სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული მიწების უმეტესობა პრივატიზებულია. ადგილზე საძოვრების სიმწირის გამო ფერმერები, ფაქტობრივად, იძულებულნი არიან ყოველწლიურად მეტ და მეტ რისკზე წავიდნენ, რადგან საქონელი უნდა გადადენონ მაღალმთიან საძოვრებზე (და შესაბამისად, ისინი უფრო მაღალი რისკის ქვეშ იმყოფებიან - გარეული ცხოველების თავდასხმა, უბედური შემთხვევები და ნაკლები მეთვალყურეობა). ფერმერები აცხადებენ, რომ მიწა, რომელიც ოდესღაც თავისუფალ საძოვრად გამოიყენებოდა ახლა კერძო საკუთრებაშია გადაცემული.

საშუალო და მსხვილი კომერციული ფერმერების ძირითადი წუხილი რძის ფასების კლებას უკავშირდება. შემდეგი რიგით მეორე (დასახელდა ფერმერთა 36%-ის მიერ) ყველაზე დიდი საზრუნავი თუ წუხილი რძის ფასებსა და ბაზარზე წვდომას უკავშირდება. კვლევის შედეგების მიხედვით, 36 ფერმერიდან რომელთაც რძის ფასები მათ ერთ-ერთ უმთავრეს პრობლემად დაასახელეს, 69% (25) საშუალო და დიდი ზომის კომერციული ფერმები იყო (20-900 ძროხა). იმის გამო, რომ საშუალო და დიდი ზომის ფერმერები გაცილებით დიდი რაოდენობით რძეს აწარმოებენ და შემდგომ შეთანხმებული კონტრაქტის საფუძველზე აბარებენ გადამამუშავებლებს, როგორც წესი მეტად მგრძნობიარენი არიან რძის ფასის მიმართ. საშუალო და მსხვილი ფერმებისგან განსხვავებით, მცირე მეურნეობები შეიძლება არც ისე დამოკიდებულნი იყვნენ რძის გაყიდვიდან მიღებულ შემოსავალზე. ჩვენ აღმოვაჩინეთ, რომ მიკრო და მცირე ფერმერები მეურნეობიდან მიღებულ რძეს განიხილავენ როგორც შემოსავლის მეორად წყაროს ხოლო მათი ძირითადი შემოსავლები სხვა საქმიანობას უკავშირდება.

სამეურნეო საშუალებების, განსაკუთრებით კი პირუტყვის საკვების ფასის ზრდა, რიგით მესამე ყველაზე დიდ პრობლემად დასახელდა (ფერმერთა 14%-ის მიერ). ეს მიუთითებს რომ ადგილი აქვს მარჟინალური მოგების

მკვეთრ შემცირებას (დაბალი ფასები და მაღალი დანახარჯები). ფერმერთა მიერ დასახელებული დარჩენილი რისკები (ფერმერების 10%-ზე ნაკლები) ძირითადად დაკავშირებული იყო რესურსებზე (მწყემსები, ტექნოლოგია/აღჭურვილობა, ვეტერინარული დახმარება, ფინანსები, გზები, წყალი, ელექტროენერგია) ხელმისაწვდომობის ნაკლებობასთან. გარდა ცხოველთა თავდასხმებისა (ნახსენებია 9%-ის მიერ), რამდენიმე ფერმერმა აღნიშნა რისკები, რომლებიც პირდაპირ კავშირშია ძროხების კეთილდღეობასთან (მაგ., ცუდი ჯანმრთელობა, უბედური შემთხვევები და ა.შ.). მხოლოდ ერთმა ფერმერმა აღნიშნა ძროხის სიკვდილი, როგორც ძირითადი რისკი.

შედეგების შეჯამება სადაზღვევო მიზნებისთვის 6: ფერმერთა მთავარი წუხილი

ფერმერებისთვის, მეწველი ძროხის მოულოდნელი სიკვდილი მათთვის მთავარ პრობლემას არ წარმოადგენს. პირიქით, ისინი ორიენტირებულნი არიან იმაზე, თუ როგორ შეინარჩუნონ ძროხები პროდუქტიულები და ჯანსაღები. კახელი ფერმერების უპირველესი გამოწვევაა ძროხებისთვის საკმარისი საკვების მიწოდება და მათი კარგად მოვლა, რათა ისინი მაქსიმალურად პროდუქტიულები გახადონ. მათი მთავარი წუხილი თუ საზრუნავი სულაც არ არის ძროხების სიკვდილი, არამედ ეფექტური გზების პოვნა, რათა მაქსიმალურად გაზარდონ პირუტყვის პროდუქტიულობა. სამოვრებზე ხელმისაწვდომობა ფერმერთა წუხილის მთავარი გამომწვევი მიზეზი აღმოჩნდა. მათ კარგად ესმით, რომ რეალურად საფრთხე მათ შემოსავლებს ემუქრება, როდესაც ისინი ვალდებული არიან ნახირო საზაფხულო სამოვრებზე გადადენონ. რაღაც მომენტში, შორეულ სამოვრებზე მომხდარი უბედური შემთხვევების და გარეული ცხოველების თავდასხმის რისკი არამომგებიანი გახდება. შესაბამისად, მზღვევლების ინტერესებში უნდა იყოს გამოიყენონ ეს შესაძლებლობა და განავითარონ რისკის მართვის სწორი გადაწყვეტილებები. საკვების ერთობლივი შესყიდვის კოოპერატივები, ღია საზიარო სამოვრები და ურთიერთობა მიწის ადგილობრივ გამგებლებთან წარმოადგენს პარტნიორობის იმ სფეროს, რომელშიც როგორც მზღვევლებს ისე სხვა დაინტერესებულ მხარეებს საერთო როლი და ინტერესი გააჩნიათ.

კახეთში გამოკითხულ ფერმერთა 67 პროცენტმა თვიათი ძროხების რაციონის გასაუმჯობესებლად დამატებით შეიძინა საკვები (სამცხე-ჯავახეთის ანალოგიური მაჩვენებელი შეადგენდა 57%-ს). გამოკითხულ ფერმერთა უმეტესობამ, რომლებმაც განაცხადეს, რომ შეიძინეს დამატებითი საკვები, შეიძინეს საკვების ან დანამატების კომბინაცია. მათგან, ვინც იყიდა რაიმე სახის დამატებითი საკვები (213 ფერმერი), 165-მა შეიძინა მარცვლეული, 158-მა თივა, 40-მა შეიძინა „სხვა საკვები“, რომელიც შეიცავს სილოსსა და იონჯას, 39-მა შეიძინა კომბინირებული საკვები და მხოლოდ 8%-მა განაცხადა, რომ შეიძინა საკვებ დანამატი. ჩვენს წინა კვლევის შედეგებთან შედარებით, კახეთის რეგიონში იმ ფერმერების უფრო მაღალი წილი, რომელთაც შეიძინეს დამატებითი საკვები, შესაძლოა განპირობებული იყოს ამ რეგიონში სამოვრებზე დაბალი ხელმისაწვდომობით. მცირე ფერმერები ოდნავ უფრო მეტად ყიდულობდნენ რაიმე სახის დამატებითი საკვებს (მცირე - 68%, საშუალო და დიდი 65%), მაგრამ საშუალო და მსხვილი ფერმერები გაცილებით მეტად ყიდულობდნენ ისეთი „მაღალი ღირებულების“ საკვებს, როგორიცაა სილოსი, იონჯა და საკვებდამატებები.

გამოკითხულ ფერმერთა 63 პროცენტმა აღნიშნა, რომ პიროპლაზმოზის პრევენციის მიზნით მათ თანხა გადაიხადეს ვეტერინარულ მომსახურებაში. საქართველოს მთავრობა ამჟამად ახორციელებს უფასო სავალდებულო ვაქცინაციას შემდეგ დაავადებებზე - ჯილეხი, ბრუცელოზი, თურქული და ნოდულარული დერმატიტი; ეს ის დაავადებებია, რომლებიც როგორც წესი, შესაძლოა ადვილად გავრცელდეს თუ რეაგირება დროულად არ მოხდება. კვლევამ აჩვენა, რომ თითქმის ყველა რესპონდენტმა (94%) გამოიყენა რაიმე სახის აბი, ნებაყოფლობითი ვაქცინაცია თუ ინექციები საკუთარ ფერმაში. პიროპლაზმოზი არის ტკიპებით გადამდები დაავადება, რომელსაც შეუძლია გამოიწვიოს ანემია, ცხელება და, ზოგიერთ შემთხვევაში, თუ მკურნალობამ არ უშველა, სიკვდილი. ჭიების პრევენციული მკურნალობის გარდა, ეს იყო ფერმერების მიერ ყველაზე მეტად გამოყენებული პრევენციული სერვისი (ფერმერების 87%-მა აღნიშნა, რომ ისინი მედიკამენტებში თანხას იხდიან ჭიების თავიდან ასაცილებლად). პრევენციული მედიკამენტური მკურნალობის მაჩვენებლები მცირე, საშუალო და მსხვილ ფერმერებში თითქმის თანაბრად გამოიყენებოდა, გარდა ემკარის, პასტერელოზისა და ბრუცელოზისა, რომელთა პრევენციისთვის საშუალო და მსხვილი ფერმერები ბევრად უფრო ხშირად იხდიდნენ თანხას.

ფერმერების მიერ რისკების მართვის საერთო პრაქტიკის შეფასებისას, ჩვენ ვეყრდნობით იმ პრევენციულ ზომებს, რომლებსაც ფერმერი ნებაყოფლობით ატარებენ მთავრობის სავალდებულო ვაქცინაციების გარდა. შეგროვებული მონაცემების მიხედვით, კახეთის რეგიონში მცხოვრები ფერმერები, როგორც ჩანს, აქტიურად მართავენ თავიანთ რისკებს. დადებითი ნიშანია იმის დანახვა, რომ ფერმერების 63% აქტიურად იხდის თანხას პიროპლაზმოზის პრევენციის მიზნით. ბოლო ორი წლის განმავლობაში ჩვენს მიერ ორგანიზებულ სავსე ვიზიტებსა თუ ინტერვიუებში აშკარად ვლინდება რომ პიროპლაზმოზის გამომწვევი პარაზიტის მატარებელი ტკიპების გავრცელება დიდ პრობლემას უქმნის ქართველ ფერმერებს. აქტიური ნაბიჯების გადადგმამ დაავადების იდენტიფიცირების, მკურნალობისა და პრევენციის მიზნით შესაძლოა დაეხმაროს სიკვდილიანობის დაბალი მაჩვენებლის შენარჩუნებას.

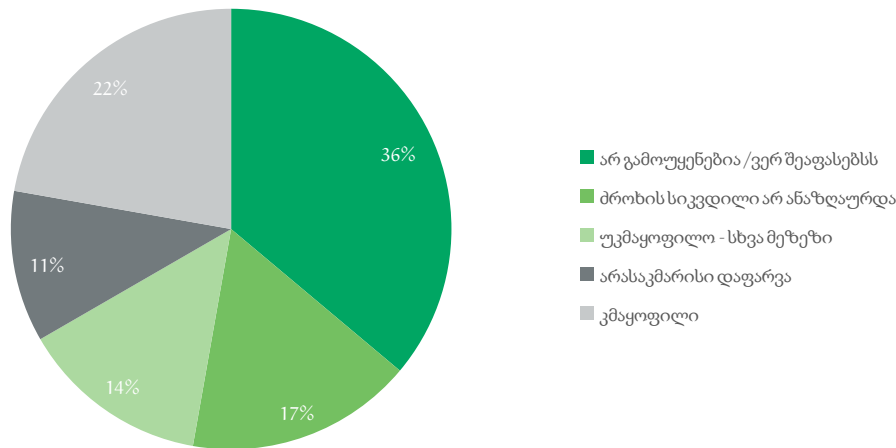
სახელმწიფო ვაქცინაციის უფასო პროგრამის გამოკლებით, ფერმერთა მხოლოდ 34%-მა განაცხადა, რომ გასულ წელს მათ ვეტერინარული მომსახურებით ისარგებლეს (ან ტელეფონით ან ფერმაში ვიზიტით). გასაკვირია, რომ სამივე კატეგორიის (მცირე, საშუალო და დიდი) ფერმერული მეურნეობების მთლიანი რაოდენობიდან ვეტერინარული მომსახურებით მოსარგებლე ფერმერთა პროცენტული წილი ძალიან ახლოსაა ერთმანეთთან და ისინი შეადგენს 36%, 31% და 35%-ს შესაბამისად. გამოკითხვის შედეგებმა აჩვენა, რომ შემთხვევების თითქმის 80%-ში, როდესაც ფერმერებს ჰკითხეს „რატომ არ მიმართავდით ვეტერინარს?“ ფერმერებმა უპასუხეს „მე თვითონ ვზრუნავ საკუთარ ძროხებზე“, ხოლო 3%-მა უპასუხა, რომ ძროხებს მკურნალობა არ სჭირდებოდათ. არცერთმა ფერმერმა არ ახსენა ვეტერინარულ მომსახურებასთან დაკავშირებული ხარჯები ან მანძილი, როგორც ვეტერინარული სერვისების გამოუყენებლობის მთავარი მიზეზი, თუმცა, სავარაუდოდ ზოგიერთმა ფერმერმა რომლებმაც აღნიშნეს რომ თავად ზრუნავდნენ საკუთარ ძროხებზე, სწორედ ზედმეტი ხარჯების, მანძილის თუ სხვა პრობლემების გამო არიდებდნენ თავს ვეტერინარულ მომსახურებას. გარდა ამისა, ფერმერთა ნაწილმა კომენტარებში მიუთითა, რომ ძროხების ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული პრობლემების მოსაგვარებლად ხშირად ეყრდნობიან მეგობრის თუ ნათესავის რჩევებს, რომლებშიც პროფესიით ვეტერინარები არიან.

შედეგების შეჯამება სადაზღვევო მიზნებისთვის 7: ფერმერთა რისკების მართვის პრაქტიკა

კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით, მზღვეველი გონივრულ გადაწყვეტილებას მიიღებს თუ შემოთავაზებულ პროდუქტში გაითვალისწინებს რისკების მართვის სხვადასხვა ზომებს, რაც თავის მხრივ ფერმერს დაეხმარება გაზარდოს პროდუქტიულობა და რესურსებზე ხელმისაწვდომობა. მაგალითად, მზღვეველებს შეუძლიათ ჰკითხოთ ფერმერებს ისურვებდნენ თუ არა სადაზღვევო პროდუქტი მოიცავდეს გაძლიერებულ ვეტერინარული მომსახურების პაკეტს. ეს შეიძლება იყოს სატელეფონო მომსახურება / კონსულტაცია თუ გარკვეული რაოდენობით ფერმაში ვიზიტი. კვალიფიციური ვეტერინარისგან მიღებული პრევენციული ღონისძიება თუ მკურნალობა ფერმერისთვის შეიძლება დამატებითი ღირებულების მომტანი აღმოჩნდეს, მზღვეველისთვის კი შემცირებული სიკვდილიანობა (და ნაკლები ასანაზღაურებელი თანხა). ასევე ფერმერთა სწავლების მიზნით შესაძლოა განხორციელდეს საგანმანათლებლო პროგრამები ცხოველთა მოვლის, მედიკამენტებისა და დანამატების გამოყენების შესახებ, ხოლო იმ ფერმერებს ვინც საძოვრების ნაკლებობას განიცდის შესაძლოა შესთავაზონ კრედიტზე ხელმისაწვდომობის პროგრამები ფერმერული კოოპერატივების თუ სხვა ფორმის გაერთიანების გავლით. საკრედიტო პროგრამებზე წვდომა შეიძლება უზრუნველყოფილი იყოს ალიანსებითა და საკვების თანამშრომლობით ფერმებისთვის იმ ადგილებში, სადაც საძოვრები დეფიციტურია. საძოვრების ნაკლებობა პრობლემას წარმოადგენს არა მარტო ფერმერისთვის, არამედ მზღვეველებისთვისაც. მზღვეველისთვის ბიზნეს ჯაჭვის ჯანმრთელობა პირდაპირ კავშირშია ფერმერთა კეთილდღეობასთან.

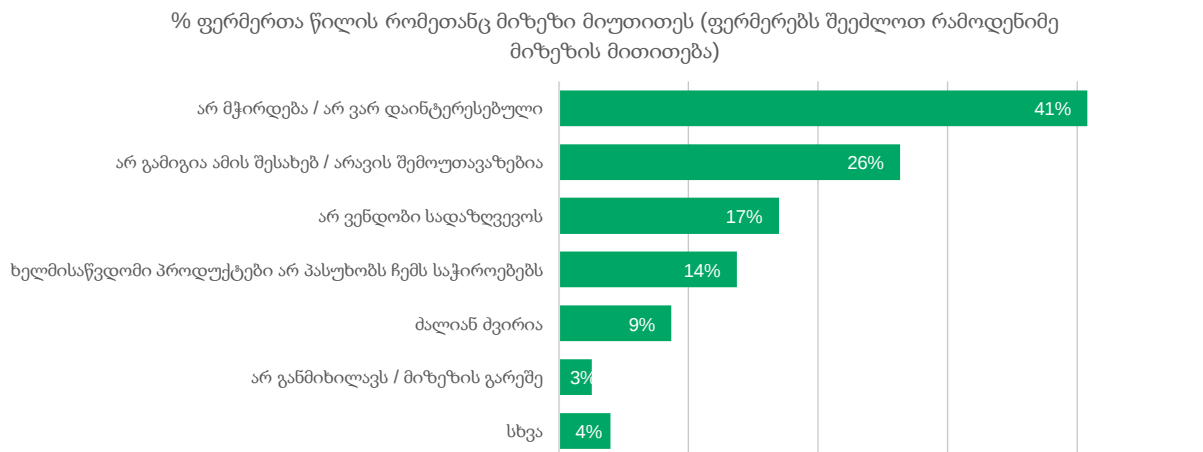
გამოკითხული 319 ფერმერიდან 87%-მა აღნიშნა, რომ მათ არასდროს დაუზღვიათ ძროხა. დარჩენილი 13%-დან, რომლებმაც განაცხადეს რომ ძროხები დაუზღვევიათ (41 ფერმერი), თითქმის ყველა მათგანმა განაცხადა, რომ სადაზღვევო პროდუქტი ბანკისგან შეიძინეს, რომელიც სავარაუდოდ სესხის აღებისას სავალდებულო მოთხოვნა იყო. ამ ფერმერებიდან ცხრა მათგანი კმაყოფილი იყო დაზღვევით, ხოლო 15-მა განაცხადა, რომ ჯერ მომსახურება არ გამოუყენებიათ და შესაბამისად ვერ შეაფასებდნენ პროდუქტს. ორმოცდარი პროცენტი (17) უკმაყოფილო იყო პროდუქტით, რადგან მათ ვერ მიიღეს ანაზღაურება როდესაც ძროხა დაეღუპათ (დიაგრამა 11).

დიაგრამა 11: ფერმერთა კმაყოფილება პირუტყვის სადაზღვევო პროდუქტით

ფერმერები, რომლებსაც პრობები არასოდეს დაუზღვევიათ წარმოადგენენ 2-დან 9 წლამდე ასაკის 5,540 მერძეული ძროხის პოტენციურ ბაზარს. მთავარი მიზეზი, რის გამოც ფერმერებმა მიუთითეს, რომ მათ არასოდეს დაუზღვევიათ ძროხები, იყო მოთხოვნის ნაკლებობა - ამ რესპონდენტთა 41%-მა აღნიშნა, რომ მათ „არ სჭირდებათ დაზღვევა“ ან „არ იყვნენ დაინტერესებულნი“ (იხ. დიაგრამა 12). ფერმერთა მეოთხედზე მეტმა, ვისაც არასოდეს დაუზღვევია, განაცხადა, რომ უბრალოდ არ იცოდნენ მსგავსი პროდუქტის არსებობის შესახებ და არც მსგავსი შეთავაზება მიუღიათ იდესმე. ფერმერების კიდევ 25%-მა დაასახელა სადაზღვევო პაკეტის დიზაინთან დაკავშირებული საკითხები - რომ ხელმისაწვდომი პაკეტები ან არ აკმაყოფილებს მათ საჭიროებებს (14%) ან ძალიან ძვირია (9%). ფერმერების ჩვიდმეტმა პროცენტმა აღნიშნა, რომ ისინი არ ენდობიან დაზღვევას (ძროხების სადაზღვევო პაკეტის მქონეთა ანალოგიური მაჩვენებელი, რომლებმაც განაცხადეს, რომ უკმაყოფილონი არიან იმის გამო, რომ დაზღვევამ მათი ძროხის სიკვდილი არ აანაზღაურა).

დიაგრამა 12: მიზეზები თუ რატომაც არ ჰყავდათ ფერმერებს ძროხები დაზღვეული

შედეგების შეჯამება სადაზღვევო მიზნებისთვის 8: შედეგებზე დაფუძნებული შეთავაზებები არამყიდველი ფერმერების მოსაზიდად

იმის გაგება, თუ რატომ არ იყვენენ წარსულში ფერმერები დაზღვევით დაინტერესებულები (და იმის აღნიშვნა, რომ ფერმერთა უმეტესობამ, ვინც შეიძინა სადაზღვევო პაკეტი, ეს ვალდებულების გამო გააკეთა), მნიშვნელოვანია მზღვეველისთვის რათა შეიმუშავოს და გაყიდოს ისეთი პროდუქტი რომელიც ფერმერთა საჭიროებებს პასუხობს:

- **ფერმერთა ინფორმირება.** ბაზრის მეოთხედი მზღვეველებისთვის შეიძლება მარტივად ხელში ჩასაგდება აღმოჩნდეს, რადგან მათ არ იცოდნენ მსგავსი პროდუქტის შესახებ ან არ მიუღიათ შემოთავაზება. სადაზღვეოებმა უნდა ეცადონ გაავრცელონ მარტივი და პირდაპირი ინფორმაცია თავიანთი პროდუქტის შესახებ იმ არხების საშუალებით, რომლებსაც ენდობიან.
- **სიკვდილიანობის მონაცემების შესაბამისად პრემიის შემცირება.** იმ ფერმერებისთვის, რომლებმაც აღნიშნეს, რომ პაკეტის ფასი მათთვის შემზღუდველ ფაქტორს წარმოადგენს (ბაზრის კიდევ 9%), სიკვდილიანობის წინამდებარე კვლევა შესაძლოა ინფორმაციული აღმოჩნდეს. ამჟამად ბაზარზე არსებული პირუტყვის სადაზღვევო პროდუქტების რისკის პრემია, როგორც წესი, ასახავს სიკვდილიანობის ისეთ მაჩვენებელს, რომელიც ბევრად აღემატება კვლევის ფარგლებში დადგენილ მაჩვენებელს. თუ მზღვეველები გადაფასებენ პირუტყვის სადაზღვევო პროდუქტს კვლევის ფარგლებში დადგენილი რისკის პრემიის მიხედვით (3%-მდე), ამან შეიძლება ბაზარზე გააჩინოს პროდუქტები, რომლებიც ხელმისაწვდომი გახდება უფრო მეტი ფერმერისთვის.
- **ნდობის გაუმჯობესება ზარალის ანაზღაურებით და გამარტივებული პროდუქტით.** ნდობის ჩამოყალიბება ხშირად მნიშვნელოვანი გამოწვევაა მზღვეველებისთვის. ამის გადაჭრის უპირველესი გზა ზარალის ანაზღაურება და ამ პროცედურის გამარტივებაა. ხშირად მზღვეველები „სამართლიანად“ აცხადებენ უარს ზარალის ანაზღაურებაზე პოლისში არსებული გამონაკლისების გამო, თუმცა ეს დეტალები ხშირად გაუგებარია ფერმერისთვის. პროდუქტები უფრო ფართო დაფარვით და ნაკლები გამონაკლისებით გაცილებით ფართო გზას ხსნის ნდობის ჩამოყალიბებისკენ.
- **საჭიროებებს მორგებული პროდუქტის შექმნა.** ფერმერთა თოთხმეტმა პროცენტმა განაცხადა, რომ სადაზღვევო პროდუქტი არ აკმაყოფილებს მათ საჭიროებებს - ეს შეიძლება განპირობებული იყოს იმით რომ ანაზღაურების ლიმიტი ზარალის დასაფარად არ არის საკმარისი, ან იმის გამო, რომ სიკვდილის გამომწვევი უამრავი მიზეზი გამონაკლისებში ხვდება (რაც იწვევს ანაზღაურების უარყოფას). როგორც ეს კვლევა აჩვენებს, სიკვდილის გამომწვევი ნებისმიერი მოულოდნელი მიზეზით (გარდა დაუდევრობისა), სიკვდილიანობის მაჩვენებელი ყველა ზომის ფერმაში 2.3%-ია. შესაბამისად, წესით შესაძლებელი უნდა იყოს ყველა რისკის მომცველი სადაზღვევო პროდუქტის შეთავაზება გონივრულ ფასად.

ჰოლშტეინის ძროხები

კვლევის უმეტეს ნაწილში ჩვენ ფერმერებს დავუსვით კითხვები, რომლებიც ფოკუსირებული იყო მხოლოდ მათ ნახირზე და ფერმერულ გამოცდილებაზე. თუმცა, გარკვეული კითხვების შემთხვევაში, ჩვენ ვთხოვეთ ფერმერებს დაეკონკრეტებინათ თუ პასუხი რომელი კატეგორიის ძროხებს ეხებოდათ - ჰოლშტეინებს თუ ადგილობრივ ჯიშებს. კერძოდ, მსგავსი კითხვები უკავშირდებოდა ძროხის წველადობას, მათ ფასსა და სიკვდილიანობას. მაღალ პროდუქტიული და ძვირადღირებული იმპორტირებული პირუტყვის მზარდი ბაზრიდან გამომდინარე აუცილებლად ჩავთვალეთ კარგად გამოგვევლია ასეთ ძროხებთან დაკავშირებული რისკები. ჩვენს კვლევაში მოხდა 23 ფერმერი, რომელთაც მინიმუმ ერთი ჰოლშტეინის ჯიშის ძროხა მაინც ყავდათ, მათ შორის მოხდა ერთ-ერთი ფერმერი, რომელსაც 900 ჰოლშტეინი ყავდა. 23 ფერმერიდან შვიდს ჰყავდა როგორც ადგილობრივი ისე ჰოლშტეინის ჯიშის ძროხები. კვლევის მონაცემებმა ნათლად აჩვენა რამოდენიმე მნიშვნელოვანი მიგნება, რომელიც საბოლოოდ გამოყენებულ იქნება კომერციული მაღალი ღირებულების მერძეული ძროხების

სადაზღვევო პროდუქტის შესაქმნელად. როგორც კვლევის მეთოდოლოგიაშია აღნიშნული, ამ დასკვნებზე დაყრდნობით, ჩვენ ასევე ჩავატარეთ გადახდისთვის მზადყოფნის შესაფასებელი ინტერვიუები (WTP), რომლის ფარგლებშიც ფერმერებს წარუდგინეთ ორი განსხვავებული სადაზღვევო პროდუქტის დიზაინი (განსხვავებული პრემიით და ანაზღაურების ლიმიტით) და კვითხეთ თუ რომელ მათგანს აირჩევდნენ. კვლევის ამ ნაწილში შეჯამებულია როგორც გამოკითხვის ისე გადახდისთვის მზადყოფნის ინტერვიუების შედეგები.

ჰოლშტეინის ჯიშის ძროხების ფასი მნიშვნელოვნად აღემატება ადგილობრივი ჯიშის ძროხების ფასს. ფერმერებთან და ჰოლშტეინის იმპორტიორ კომპანიებთან შეხვედრებმა ერთმნიშვნელოვნად აჩვენა რომ ჰოლშტეინის ჯიშის ძროხის საშუალო ფასი 7,550 ლარია (2,435 აშშ დოლარი). ასევე, როგორც გადახდისთვის მზადყოფნის ინტერვიუებმა, ისე გამოკითხვებმა აჩვენა რომ ჰოლშტეინის ძროხების სასაკლაო ღირებულებაც (ხორცის ფასი) საკმაოდ მაღალია - დაახლოებით 3,260 ლარი.

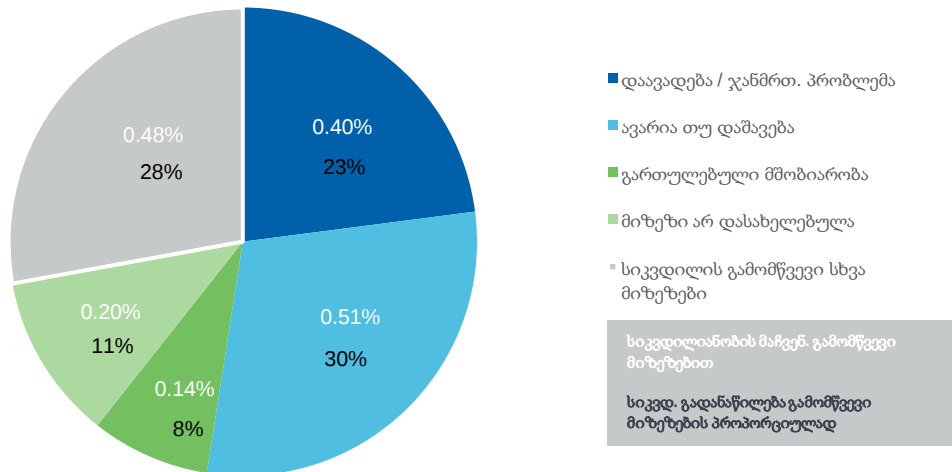
ადგილობრივი ჯიშის ძროხებთან შედარებით ჰოლშტეინის ნახირის სავარაუდო ასაკი შედარებით დაბალია ხოლო მათი წველადობა დაახლოებით ოთხჯერ მაღალი. ჰოლშტეინების რაოდენობა მკვეთრად მცირდება როდესაც მათი ასაკი 6 წელს აღწევს. კვლევის ფარგლებში მოხვედრილი ჰოლშტეინების რაოდენობაშიც კი 6 წელზე ზემოთ ასაკის ძროხები ძალიან მცირე რაოდენობით იყვნენ წარმოდგენილები. ადგილობრივი ჯიშისგან განსხვავებით, ჰოლშტეინები დიდი რაოდენობით რძეს გამოიმუშავენ ორი-სამი წლის განმავლობაში. ამას მოყვება პროდუქტიულობის თანდათანობითი შემცირება რამოდენიმე წლის განმავლობაში და შემდეგ უკვე ძროხები იგზავნება სასაკლაოზე. ფერმერებმა განაცხადეს რომ ჰოლშტეინის ერთი ძროხა საშუალოდ დღეში 34 ლიტრ რძეს იწველება (თუ ერთ ძალიან დიდ ფერმას ამოვიღებთ შერჩევიდან მაშინ - 26 ლიტრი) ადგილობრივ ჯიშებთან განსხვავებით, რომლებიც დღეში საშუალოდ 8,3 ლიტრ რძეს გამოიმუშავენ.

ჰოლშტეინის ფერმერებმა აღნიშნეს, რომ მათი ძირითადი წუხილი ფერმერული მეურნეობის ეკონომიკურ ასპექტებს უკავშირდება. ჰოლშტეინის 23 გამოკითხული მეურნეობიდან ყველაზე დიდ პრობლემად რძის ფასი (57%-მა სამ ყველაზე დიდ პრობლემას შორის დაასახელა), სამოვრების ნაკლებობა (30%) და სამეურნეო საშუალებებზე (26%) ფასების ზრდა დასახელდა. მოსალოდნელიც იყო, რომ ჰოლშტეინის ფერმები (ან ფერმები, რომლებშიც ძირითადად მაღალი ღირებულების ძროხებია) განსაკუთრებით ინტერესდებიან მეურნეობის ეკონომიკური ასპექტით, რომელიც ამ ჯიშის ძროხების პროდუქტიულობის მოკლე, ხუთწლიან ფანჯარას უკავშირდება. რძის ფასები ხშირად განისაზღვრება რძის გადამამუშავებლებთან წლიური კონტრაქტების გაფორმებით, რათა ამ უკანასკნელთ გარანტირებული ჰქონდეთ სტაბილური მიწოდება არსებული მოთხოვნის პირობებში. კონტრაქტები ფერმერს საშუალებას არ აძლევს წლის განმავლობაში ბაზარზე უკეთესი საფასო შეთავაზებები მოძებნოს, როგორც ეს მცირე ფერმერებს შეუძლიათ. სამაგიეროდ, კონტრაქტები უზრუნველყოფს გარანტირებულ გაყიდვებს და ფასს რათა უკეთ დაგეგმონ მომავალი. სამეურნეო საშუალებების ღირებულებაც ერთ-ერთ მთავარ საზრუნავს წარმოადგენს. მიუხედავად იმისა, რომ ხშირად სამეურნეო საშუალებად ძირითადად ძროხის საკვები განიხილება, ჰოლშტეინის ფერმები ასევე მნიშვნელოვნად არიან დამოკიდებულნი ისეთ რესურსებზე, როგორიცაა ელექტროენერგია და წყალი. მაშინ, როდესაც მცირე მეურნეობებს შეუძლიათ ხშირად მიუშვან თავიანთი ძროხები სამოვრებზე და დიდად არ იდარდონ პირუტყვის თავშესაფრის გათბობა / გაგრილებაზე, ჰოლშტეინის ფერმები მუდმივად ახორციელებენ ინვესტიციებს რათა გააუმჯობესონ სადგომის ინფრასტრუქტურა და ტექნოლოგიები რათა იყვნენ უფრო ეფექტურები და წარმატებულები.

2018 წლიდან 2020 წლამდე დაღუპული 61 ჰოლშტეინის ძროხიდან, დაავადება სიკვდილის გამომწვევ მიზეზად მხოლოდ ოთხ ფერმაში - 14 ძროხის შემთხვევაში დაფიქსირდა (23%). ზოგადად, სიკვდილის მთავარ მიზეზად ფილტვებთან დაკავშირებული დაავადებები ან პასტერელოზი დომინირებდა. პასტერელოზი, ფილტვების ბაქტერიული გადამდები ინფექციაა. ეს ინფექცია განსაკუთრებით საყურადღებოა და აწუხებთ საშუალო და მსხვილ ფერმერებს, რომლებსაც ჰოლშტეინის ჯიშის ძროხები უცხოეთიდან შემოყავთ. ტრანსპორტირების დროს ძროხებში განვითარებულმა სტრესმა, მტვერმა, სივრცის ნაკლებობამ, დაღლილობამ და არასწორმა კვებამ შესაძლოა ძროხა მარტივად მოწყვლადი გახადოს მსგავსი ბაქტერიების მიმართ, რაც საბოლოოდ სიკვდილით შესაძლოა დასრულდეს. უფრო მეტიც, იმის გამო, რომ ჰოლშტეინები ძირითად დროს „სადგომში ყოფნით“ თუ „ბაგური კვებით“ ატარებენ, მათ უფრო ხშირი და ახლო კონტაქტი აქვთ სხვა ძროხებთან, რამაც შესაძლოა საბოლოოდ დაავადებების თუ ინფექციის გავრეიდინი გადადებ/გავრცელება გამოიწვიოს. გადახდისთვის მზადყოფნის ინტერვიუების (WTP) შედეგები ასევე დაავადებებთან დაკავშირებული სიკვდილიანობის მნიშვნელოვნებაზე მიუთითებს. გამოკითხული ერთი ფერმერის გარდა ყველა ფერმერმა დიდი მნიშვნელობა

მიანიჭა სადაზღვევო პროდუქტს, რომელიც ფარავს ავადმყოფობით ან დაავადებით გამოწვეულ სიკვდილს. გართულებული მშობიარობის შედეგად განპირობებული ძროხის სიკვდილი, რომელიც ფერმერთა უმეტესობამ ახსენა, შემდეგ ყველაზე მნიშვნელოვან პრობლემად გამოვლინდა (რაც კვლევაში გამოვლენილი სიკვდილის შემთხვევების 8%-ს შეადგენს).

დიაგრამა 13: ჰოლშტეინის ძროხების სიკვდილიანობის გამომწვევი მიზეზები

უნდა აღინიშნოს, რომ სამი წლის განმავლობაში დაღუპული 61 ჰოლშტეინის ჯიშის ძროხიდან, შემთხვევების თითქმის 50% ერთ დიდ ფერმაზე მოდის, რომელშიც 900 ძროხაა. ჰოლშტეინის ძროხების სიკვდილიანობის მაჩვენებლები და მახასიათებლები მნიშვნელოვნად განსხვავდება ადგილობრივი ჯიშის ძროხებისგან, თუმცა თანხვედრაშია ზოგადად დიდ ფერმერულ მეურნეობებში არსებულ მონაცემებთან. გარდა ჯანმრთელობის მდგომარეობისა, სიკვდილის გამომწვევი კიდევ ერთი ძირითადი მიზეზი უბედური შემთხვევებია (ნახირში მყოფი სხვა ძროხებისგან მიყენებული დაზიანებები). დიდ სურათს თუ შევხედავთ, ჰოლშტეინის ფერმერულ მეურნეობასთან თანხლები რისკები გარკვეულწილად ჯერ კიდევ ამოუცნობია - დაფიქსირებული სიკვდილების თითქმის 40% დაკავშირებულია უცნობ მიზეზებთან (დიაგრამა 13).

კვლევაში ჩართული ჰოლშტეინის ძროხებისთვის, წლიური სიკვდილიანობის მაჩვენებელი დაახლოებით 1.7% იყო. სიკვდილიანობის ამ მაჩვენებელმა შესაძლოა ცოტათი შეცდომაში შეგვიყვანოს, რადგან ხშირად ძროხების დაცემის შემთხვევების უმეტესი ნაწილი თავმოყრილია პირუტყვის ადრეულ ასაკში, როდესაც ფერმერი მის გამოზრდას იწყებს. 2021 წლის აპრილში კახეთის ფერმებში ვიზიტებისას, ჰოლშტეინის ფერმერებმა განაცხადეს რომ ყველაზე დიდი რისკი რაც მათ ფერმერულ საქმიანობას უკავშირდება ეს ამ ჯიშის შესახებ არასაკმარისი ცოდნის არსებობაა. ჰოლშტეინს ესაჭიროება სპეციალიზებული მოვლა, ცოდნის მაღალი დონე და ინფრასტრუქტურა, რომელიც აკმაყოფილებს უმაღლეს სანიტარულ მოთხოვნებს. როგორც წესი, დამწყებ ფერმერებს ჰოლშტეინის მეურნეობის მართვის პირველ წლებში უფრო მაღალი რისკები ახლავთ თან ვიდრე იმათ ვისაც უკვე დაგროვებული აქვთ გარკვეული გამოცდილება. მიუხედავად იმისა რომ, კვლევაში მონაწილე ჰოლშტეინის ფერმების რაოდენობა შეზღუდულია და შესაბამისად დარწმუნებით ვერ ვიტყვით, მონაცემები მაინც მიუთითებს, რომ არსებობს გარკვეული კორელაცია ფერმერულ გამოცდილებასა და სიკვდილიანობის მაჩვენებელს შორის: იმ ფერმერებში, რომლებსაც სამწლიანი ან ნაკლები გამოცდილება აქვთ სიკვდილიანობის მაჩვენებელი 4.7%-ს შეადგენს, ხოლო სამ წელზე მეტი გამოცდილების მქონე ფერმერებში ანალოგიურმა მაჩვენებელმა 1.2%-ს შეადგინა. შედეგად, ჩვენ გვჯერა რომ გამოცდილი ფერმერებისთვის სიკვდილიანობის საშუალო მაჩვენებელი შეიძლება მაქსიმუმ 1.7% იყოს. ასევე, მიგვაჩნია რომ ადეკვატური განათლებით, უკეთესი ფერმერული პრაქტიკით და მუდმივი ინვესტიციებით ახალ ტექნოლოგიაში, მაღალი ღირებულების მქონე ძროხებზე ფოკუსირებული საშუალო და მსხვილი მეურნეობები გაცილებით ნაკლებ რისკებთან არიან დაკავშირებულნი, ვიდრე მცირე ფერმერები, რომლებსაც ადგილობრივი ჯიშის ძროხები ყავთ. ჩვენმა სავსელე გასვლებმა აჩვენა რომ ჰოლშტეინის საშუალო და მსხვილ მეურნეობებში, მცირე ზომის ფერმებთან შედარებით ჰიგიენის მნიშვნელოვნად მაღალი დონეა შენარჩუნებული. თუმცა, კიდევ ერთხელ რომ გავმეორდეთ, ჩვენ არ

შეგვიძლია დაჟინებით ვამტკიცოთ რომ ფერმერის გამოცდილება და ფერმაში განხორციელებული ინვესტიციები პირდაპირ კავშირშია ამ მეურნეობის წარმატებასთან და სიკვდილიანობის დაბალ მაჩვენებელთან.

პროდუქტიულობასთან დაკავშირებული რისკები ჰოლშტეინის ძროხების რისკების განხილვისას ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხია. დღეში 30 თუ მეტი ლიტრი რძის ინტენსიური გამომუშავების ბუნება თავისთავად აისახება ჰოლშტეინის ძროხების ცურზეც. მიუხედავად იმისა რომ მასტიტი ჩვენს კვლევაში სიკვდილის გამომწვევ მიზეზად არ არის მოხსენიებული, ის არის მდგომარეობა, რომელიც მკურნალობას ექვემდებარება და ფერმერებიც ყურადღებას აქცევენ. მასტიტით გამოწვეული სიკვდილიანობის ნაკლებობა ჩვენ შეგვიძლია ავხსნათ როგორც ძროხის ნებაყოფლობითი დაკვლა მათი დაბალი პროდუქტიულობის გამო. თუმცა, ჩვენ არ უნდა მივიჩნიოთ მასტიტი, როგორც ჰოლშტეინების სიკვდილიანობასთან დაკავშირებული პრობლემა, რადგან ისინი რეგულარული შემოწმების ქვეშ იმყოფებიან და ნიშნების გამოვლენის შემთხვევაში შესაბამის მკურნალობასაც ექვემდებარებიან. შესაბამისად, ინტერვიუების დროს, ფერმერთა უმეტესობა მხოლოდ ზომიერ მნიშვნელობას ანიჭებდა სადაზღვევო ანაზღაურების საკითხს თუ ძროხა პროდუქტიულობის შემცირების გამო იკვლება.

ჰოლშტეინის სადაზღვევო პროდუქტის მიმართ ინტერესი ერთი შეხედვით მაღალი იყო და უპირატესობა ენიჭებოდა ისეთ სადაზღვევო პროდუქტს, რომლებიც უფრო მაღალ ანაზღაურების ლიმიტს სთავაზობდა. გამოკითხული 16 ფერმერიდან 14 მათგანი დაინტერესდა შეთავაზებული ორი სადაზღვევო პროდუქტის ვარიანტიდან ერთ-ერთით. ამათგან, 13-მა ფერმერმა, მიუხედავად ოდნავ მაღალი პრემიისა (5.4%), აირჩია უფრო მაღალი ღირებულების მქონე შეთავაზება - 3,500 ლარიანი ანაზღაურების ლიმიტით. შედარებისთვის, მეორე ვარიანტში ფერმერს ვთავაზობდით 2,500 ლარიან ანაზღაურების ლიმიტს 5.2%-იანი პრემიით. ამრიგად, ფერმერებმა აშკარად მიუთითეს, რომ მათთვის უფრო მნიშვნელოვანია მაღალი ანაზღაურების ლიმიტი. მიუხედავად იმისა, რომ არსებობდა გარკვეული წინააღმდეგობა ფასების მიმართ ან გაურკვეველობა იმის შესახებ, თუ რამდენად შეესაბამებოდა ფასები მათ გადახდის შესაძლებლობებს, რესპონდენტთა მხოლოდ მინიმალური რაოდენობა გამოვლინდა, რომლებიც მიუთითებდნენ, რომ ფასი ძალიან მაღალი იყო. ფერმერებმა გვთხოვეს გაგვეთვალისწინებინა ისიც რომ დიდი ნახირის მქონე ფერმებისთვის ძალიან რთული იქნებოდა პრემიის თანხის ერთდროულად გადახდა. ეს შეიძლება მოგვარდეს გადახდის გრაფიკის დროზე გადანაწილებით ან ფერმის ზომის ზრდისას გარკვეული ფასდაკლებების შეთავაზებით. აღსანიშნავია რომ ბაზარზე არსებული ორი სადაზღვევო პროდუქტის პირობებში, ფერმერებიდან მხოლოდ რამოდენიმეს ჰქონდა გაგებული მათი არსებობის შესახებ; შესაბამისად შესაძარი პროდუქტების სიმცირემ ბაზარზე შესაძლოა გავლენა მოახდინოს ფერმერთა არჩევანზე.

საქართველოში პირუტყვის დაზღვევასთან დაკავშირებული შედეგების შეჯამება

წინამდებარე კვლევის ფარგლებში, ჩვენ საჭიროდ ჩავთვალეთ შეგვემოწმებინა რეკომენდაციები და საპილოტე სადაზღვევო პროდუქტი, რომელიც საშუალო და დიდი ზომის ფერმერული მეურნეობების უნიკალურ მახასიათებლებს მოერგებოდა. ბოლო სამი წლის განმავლობაში ჩვენი მუშაობის შედეგად უკვე შეიქმნა სიცოცხლისუნარიანი სადაზღვევო პროდუქტი, რომელიც, ჩვენი აზრით, კარგად ასახავს მცირე და გარკვეულწილად საშუალო ზომის ფერმერთა საჭიროებებს. ქვემოთ ჩამოთვლილი კითხვები არის საწყისი წერტილი, საიდანაც ჩვენ ვიწყებთ რეკომენდაციების შემუშავებას პროდუქტის დიზაინსა და ფასების შესახებ. გამოკითხვის შედეგად მიღებული დასკვნებიდან გამომდინარე, ჩვენ გვჯერა რომ ჩამოთვლილ კითხვებს კვლევის ფარგლებში მოგროვებული მონაცემებით ვუპასუხებთ.

- რომელი რისკები უნდა დაიფაროს?
- რა უნდა იყოს ანაზღაურების ლიმიტის ღირებულება?
- რა არის რისკის გონივრული მაჩვენებელი?
- რომელი პირუტყვი შეიძლება დაიზღვეს?
- რისკის მართვის სხვა რა ინსტრუმენტებმა შეიძლება გააუმჯობესოს სადაზღვევო შეთავაზება?

რისკების დაფარვა: სიკვდილის გამომწვევი ყველა რისკი. ჩვენი მონაცემების მიხედვით საშუალო და დიდი ზომის მეურნეობებისთვის დამახასიათებელი სიკვდილიანობა არ არის კონცენტრირებული კონკრეტულად ერთ რისკზე თუ გამომწვევ მიზეზე, არამედ ის სხვადასხვა მიზეზების ერთიანი შედეგია. ფერმერი, რომელიც იძულებულია ადგილზე საძოვრების ნაკლებობის გამო ზაფხულობით თავისი ძროხები შორეულ მთებში გადადენოს, გარეული ცხოველის თავდასხმით თუ უბედური შემთხვევით გამოწვეული სიკვდილიანობის გამონაკლისებში განხილვით სადაზღვევო პროდუქტში დიდ ღირებულებას ვერ დაინახავს. საშუალო და მსხვილი ფერმებისთვის დაზღვევამ უნდა დაფაროს სიკვდილიანობის გამომწვევი ყველა რისკი. მზღვეველის მიერ რისკების ნაწილის გამორიცხვა სიკვდილიანობის რაოდენობის შესამცირებლად მხოლოდ და მხოლოდ შეამცირებს შეთავაზებული პროდუქტის ღირებულებას. პირიქით, მზღვეველებმა უნდა განიხილონ სხვა გზები, რისი დახმარებითაც ისინი უფრო გაამდიდრებენ საკუთარ პროდუქტს და რომელიც გააუმჯობესებს ფერმერთა რისკების მართვის პრაქტიკას.

სადაზღვევო თანხა: 1000 ლარი ადგილობრივი ჯიშისთვის. როგორც ზემოთ აღინიშნა, ასანაზღაურებელი თანხის სიდიდე არასდროს არ უნდა გახდეს იმდენად მაღალი, რომ ფერმერს მოტივაცია გაუჩნდეს საკუთარი ძროხა მოვლას. ჩვენ არ გვაქვს არანაირი მტკიცებულება იმისა, რომ ეს მორალური საფრთხე ნებისმიერი ზომის ფერმაში არსებობს, თუმცა ჩვენ ოპტიმისტურად ვართ განწყობილნი, რომ ასანაზღაურებელი თანხის ახალი ძროხის ღირებულების ნახევრამდე შენარჩუნებით ფერმერს აღარ ექნება რაიმე სახის თაღლითობის სურვილი.

რისკის მაჩვენებელი: ცვალებადია ნახირის ზომის მიხედვით. შესწავლილი გეოგრაფიული არეალის და შერჩეული ფერმერების ფარგლებში, კვლევის მონაცემები აჩვენებს რომ სიკვდილიანობის საშუალო მაჩვენებელი 2.3%-ია. ასევე, ფერმის ნახირის ზომის მიხედვით მცირედით იცვლება სიკვდილიანობის მაჩვენებლები. კერძოდ, ნახირის ზომის ზრდასთან ერთად სიკვდილიანობის მაჩვენებელი მცირდება: მცირე, საშუალო და დიდი ზომის ფერმებში სიკვდილიანობის მაჩვენებლები შემდეგი სახით გამოიყურება - 3.1%, 2.1% და 1.7%. ეს რიცხვები გვთავაზობენ, რომ სადაზღვევო პროდუქტის ფასში, რომელიც დაფუძნებულია მხოლოდ სიკვდილიანობის მაჩვენებლებზე, გათვალისწინებული უნდა იყოს პრემიის შემცირება ფერმის ზომის ზრდასთან ერთად. გარდა ამისა, რეგიონების/ადგილმდებარეობის მიხედვითაც სიკვდილიანობის მაჩვენებლებში მნიშვნელოვანი ცვალებადობა შეიმჩნეოდა. ზოგიერთ ტერიტორიაზე შესაძლოა არსებობდეს გარეული ცხოველის თავდასხმის გაცილებით დიდი რისკი, განსხვავებული რელიეფი ან თუნდაც საძოვრების ნაკლებობა.

რისკის მართვის დამატებითი ინტერვენციები. სადაზღვევო პროდუქტის გარდა, მზღვეველებმა და სხვა დაინტერესებულმა მხარეებმა უნდა განიხილონ დამატებითი სერვისების შეთავაზება, რომლებმაც შეიძლება უკეთ დააკმაყოფილონ ფერმერთა რისკების მართვის მოთხოვნები და რამაც საბოლოოდ შესაძლოა მეწველი ძროხების სიკვდილიანობაც შეამციროს:

- **ვეტერინარის გამოყენება:** უფასო სახელმწიფო ვაქცინაციების გარდა, დამატებით ვეტერინარულ მომსახურებას მხოლოდ გამოკითხულთა 34% იყენებს. შესაბამისად, მზღვევლებმა და ინდუსტრიის სხვა დაინტერესებულმა მხარეებმა ხელი უნდა შეუწყონ და გაზარდონ ფერმერთა მიერ ვეტერინარული მომსახურების გამოყენება. ეს შეიძლება იყოს ვეტერინართან გადარეკვის სერვისის ან უბრალოდ უფრო აქტიური საგანმანათლებლო კამპანია.
- **საშუალო და მსხვილ ფერმებში ეპიდემიის თავიდან ასაცილებლად დაავადების შესახებ ინფორმაციის გავრცელება:** მიუხედავად იმისა, რომ მაჩვენებელმა აჩვენა კავშირი ფერმის ზომასა და მეწველი ძროხების სიკვდილიანობას შორის, ეს რიცხვები შეიძლება მკვეთრად შეიცვალოს, თუ ერთ დიდ ფერმაში ან მუნიციპალიტეტში დაფიქსირდება გადამდები დაავადების აფეთქება. ჩვენი რეკომენდაციაა, რძის ინდუსტრიის დაინტერესებულმა მხარეებმა განახორციელონ საკმარისი ინვესტიციები განათლებაში და ისეთი დაავადებების პრევენციაში, როგორიცაა ბრუცელოზი და პიროპლაზმოზი, რათა რომელიმე მათგანის არსებობის შემთხვევაში, დროულად მოხდეს სწორი რეაგირება.
- **სადოვრებზე ხელმისაწვდომობა:** როგორც ამ ანგარიშში დეტალურად აღწერეთ, ფერმერები აუცილებლად გააკეთებენ იმას, რაც აუცილებელია მათი ძროხების გამოსაკვებად. ეს შეიძლება ნიშნავდეს ძროხების მაღალმთიან რეგიონებში გადადენას რადგან ახლომახლო სადოვრებზე ფერმერებს ხელი არ მიუწვდებათ. ფერმერები მცირე ნახირით უფრო მეტად ზარალდებიან სადოვრების ნაკლებობით და ეს კვლევაშიც გამოჩნდა - მათ ეს საკითხი სამ ყველაზე დიდ პრობლემას შორის დაასახელეს. მსხვილ კომერციულ მეურნეობებს გარკვეულწილად აცილებული აქვთ ეს რისკი, რადგან მათი ოპერირების მაშტაბი მათ საშუალებას აძლევთ შეისყიდონ ან თვითონ აწარმოონ ძროხების საკვები. საკვების და დანამატების მწარმოებელი კომპანიები ბაზარზე უნდა პოზიციონირდნენ როგორც „საჭირონი“ მცირე და საშუალო ზომის ფერმერული მეურნეობისთვის. პირუტყვის საკვები კოოპერატივის შექმნა შესაძლოა კარგი გამოსავალი აღმოჩნდეს ხარჯების შესამცირებლად.

რისკების დაფარვა ჰოლშტეინების თუ მაღალი ღირებულების სხვა ძროხებისთვის

მზღვევლებმა უნდა განიხილონ ცალკე სადაზღვევო პროდუქტის შექმნა ჰოლშტეინების თუ სხვა მაღალი ღირებულების მეწველი ძროხებისთვის. მონაცემები მიგვიჩვენებს, რომ გარკვეული სპეციფიკური საკითხები უნდა იყოს გათვალისწინებული მაღალი ღირებულების ძროხებისთვის შემუშავებულ სადაზღვევო პოლისში.

სადაზღვევო თანხა: ჰოლშტეინებისთვის 3,500-დან 4,000 ლარამდე ან საბაზრო ღირებულების 50%. ჰოლშტეინების ღირებულება მნიშვნელოვნად აღემატება ადგილობრივი ჯიშის ძროხების ღირებულებას, რაც შესაბამისად სადაზღვევო ლიმიტზე უნდა აისახოს. თუმცა, მნიშვნელოვანია, რომ სადაზღვევო ლიმიტში გათვალისწინებული იყოს დადუპული ჰოლშტეინის ძროხის ნარჩენი ღირებულება და ფერმერის მიერ გამოცდილი ზარალის სპეციფიკური დეტალები. ეს შეიძლება იყოს ძროხის ჩანაცვლების, ხელიდან გაშვებული შემოსავლის (სანამ შემცვლელი ხბო გაიზრდება), ან ფერმერის სხვა პირდაპირი თუ არაპირდაპირი ხარჯები. გადახდისთვის მზადყოფნის ინტერვიუების მიხედვით, ფერმერებისთვის უაღრესად მნიშვნელოვანია სადაზღვევო ლიმიტი ახლოს იყოს ძროხის შესყიდვის ფასთან. 3,500 ლარის სადაზღვევო ლიმიტი ძროხის ნარჩენ ღირებულებასთან (ხორცი ფასი - 3260) ერთად თითქმის უტოლდება ახალი ძროხის შესყიდვის ფასს (7,550 ლარის თითქმის 90%).

რისკის მაჩვენებელი: 1.7%, ჯამური პრემიებით დაახლოებით 5%-მდე. შერჩევაზე დაყრდნობით, ჩვენ გვჯერა, რომ გამოცდილი ფერმერებისთვის შესაბამისი სიკვდილიანობის მაჩვენებელი შეიძლება იმაზე დაბალიც კი იყოს, ვიდრე კვლევის მონაცემები გვთავაზობს. კვლევამ აჩვენა რომ ნაკლებ გამოცდილების მქონე ფერმებში სიკვდილიანობის უფრო მაღალი მაჩვენებელია. თუ მზღვეველი შემღებს სიკვდილიანობის რისკი შეამსუბუქოს ფერმერების გამოცდილების მიხედვით შერჩევით (ამ ბიზნესში ყოფნის მინიმალური წლებით) ან შესაბამისი თემატიკის ტრენინგებზე ყოფნის გამოცდილებით საწყის წლებში, ჩვენ გვჯერა, რომ ამ ყველაფერმა შეიძლება სიკვდილიანობის მაჩვენებელი შეამციროს. გადახდისთვის მზადყოფნის ინტერვიუების შედეგები მიუთითებს, რომ პრემიის ფასი (რომელიც მოიცავს ხარჯებს და მოგების მარჟას) 5.4%-მდე განსაზღვრით (190 ლარის პრემია 3,500 ლარის სადაზღვევო ლიმიტისთვის) შეიძლება აღმოჩნდეს მაქსიმალური ზედა ზღვარი, რომლის გადახდაც ფერმერმა გადაწყვიტოს; თუმცა ამას დასაბუთებით ვერ ვუტყვით. კვლევის ფარგლებში რამოდენიმე ფერმერმა დააფიქსირა რომ დიდი ზომის ფერმას გაუჭირდება მთლიანი პრემიის გადახდა. ამრიგად, მზღვეველმა დიდი

ზომის ფერმერებისთვის შეიძლება გაითვალისწინოს ზომიერების ფარგლებში განსაზღვრული ფასდაკლება ან მოქნილი გადახდის გრაფიკის არსებობა.

დასაშვები ასაკი: 2-დან 6 წლამდე. მაღალი ღირებულების მეწველ პროხებში პროდუქტიული ცხოვრების ხანგრძლივობა მნიშვნელოვნად ხანმოკლეა ტრადიციულ მეწველ პროხებთან შედარებით. ჩვენმა კვლევამ აჩვენა, რომ მაღალი ღირებულების პროხებს ახასიათებთ წველადობის მკვეთრი ვარდნა 6 წლის ასაკიდან. შესაბამისად, ინვესტიციაზე დაბალი უკუგების გამო სავარაუდოდ ასეთი პროხები ნახირს დატოვებენ და სასაკლაოზე აღმოჩნდებიან.

რისკის მართვის დამატებითი ინტერვენციები. სადაზღვევო პროდუქტის გარდა, მზღვეველებმა და სხვა დაინტერესებულმა მხარეებმა უნდა განიხილონ დამატებითი სერვისების შეთავაზებაც, რომლებმაც შეიძლება უკეთ დააკმაყოფილონ ფერმერთა რისკების მართვის მოთხოვნები. მაღალი ღირებულების ჰოლშტეინის ფერმერებისთვის, რომელიმე ქვემოთ ჩამოთვლილი მათგანი შეიძლება განვიხილოთ:

- **სპეციალიზებული საგანმანათლებლო პროგრამები:** ჰოლშტეინის და მაღალი ღირებულების იმპორტირებული მეწველი პროხების უნიკალური ბუნება საჭიროებს სპეციალიზებულ მოვლას. დაწყებული მათი იმპორტირებით, პირველი მშობიარობის თანმხლები გართულებებით და საბოლოოდ მათი პროდუქტიულობის კლებით ეს პროხები მგრძნობიარენი არიან ისეთი პირობების მიმართ, რომლებიც ადგილობრივ ჯიშებს არ ახასიათებთ. როგორც ასეთი, დაინტერესებულმა მხარეებმა და მზღვეველებმა უნდა უზრუნველყონ ადეკვატური საგანმანათლებლო პროგრამების ხელმისაწვდომობა მსგავსი ტიპის ფერმერული მეურნეობებისთვის.
- **საკვები პროგრამები და გაერთიანებები:** იმის გამო, რომ მაღალი ღირებულების პროხები ცხოვრების უმეტეს ნაწილს ბაგურ გარემოში ატარებენ, ფერმერი დამოკიდებულია საკვების შეძენაზე (და არა საძოვრებზე). ჩვენი რეკომენდაციაა, რომ მზღვეველებმა და სხვა დაინტერესებულმა მხარეებმა აქტიურად შეუწყონ ხელი ფერმერების საკვებზე ხელმისაწვდომობას და დაეხმარონ მათ საკვების ფასებზე მოლაპარაკებებში. ეს შეიძლება იყოს დაზღვეული ფერმერებისთვის საკვებზე ფასდაკლების არსებობა ან ფერმერებისთვის საკვები კოოპერატივების შექმნა.

დასკვნა

სიკვდილიანობის კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით, ჩვენ დარწმუნებულები ვართ, რომ კახეთის რეგიონში მცხოვრები ფერმერების წინაშე მდგარი რისკებისა და პრობლემებისადმი სათანადო ყურადღების მიქცევით, რისკის მართვის ისეთმა ინსტრუმენტმა, როგორიცაა მეწველი პროხების დაზღვევა, შეიძლება ხელი შეუწყოს ფერმერული მეურნეობების მდგრადობის და მომგებიანობის ზრდას. სიკვდილიანობის მაჩვენებელი, რომელიც გამოიყენება მეწველი პროხების სადაზღვევო პროდუქტის ფასწარმოქმნისას, მხოლოდ ერთი ფაქტორია რომელიც უნდა გავითვალისწინოთ. გარდა ამისა, თუ კახეთში მცხოვრები ტრადიციული მერძეული ფერმერი წარმატების მიღწევას აპირებს, მაშინ აუცილებლად უნდა მოგვარდეს საძოვრებზე ხელმისაწვდომობის პრობლემა. ამ ყველაფრის გადაწყვეტის გზები შეიძლება იყოს სხვადასხვა ფორმის და სხვადასხვა დაინტერესებული მხრიდან განხილული. ადგილობრივი და ეროვნული მთავრობა, რძის პროდუქტების გადამამუშავებელი ობიექტები, ბანკები, რომლებიც ემსახურებიან ფერმერებს და სადაზღვევო კომპანიები, უნდა გაერთიანდნენ ერთი სტრატეგიით რათა შეამცირონ ის რისკები, რომლებსაც სხვადასხვა ზომის მერძეული ფერმეები აწყდებიან.

მაღალი ღირებულების მეწველი პროხებისთვის (მაგ. ჰოლშტეინებისთვის) განსხვავებული საჭიროებები და, შესაბამისად, რისკების მართვის განსხვავებული მიდგომები არსებობს. ეს კვლევა გვთავაზობს ამ პროხების დაზღვევის მიდგომას, რისკების პრემიისა და მათის შემცირების მნიშვნელოვანი დეტალებით. გადახდისთვის მზადყოფნის კვლევამ ღირებული მონაცემები მოგვაწოდა, რომლებიც მზღვეველს საშუალებას მისცემს განავითაროს მეწველი პროხების სადაზღვევო პროდუქტი, რომელიც კარგად ასახავს ბაზრის ამ უნიკალური სეგმენტის საჭიროებებს.

დანართი 1: სიკვდილიანობის კვლევაში გამოყენებული კითხვარი

დემოგრაფიული კითხვები

- ინტერვიუს თარიღი
- საკონტაქტო ინფორმაციის წყარო
- ტელეფონის ნომერი
- ფერმერის სახელი
- მუნიციპალიტეტი
- სქესი
- ასაკი

ფერმის მახასიათებლები

1. ამჟამად სულ რამდენი მეწველი ძროხა გყავთ ფერმაში?
2. თქვენი მეწველი ძროხებიდან, რამდენი არის:
 - ადგილობრივი ჯიშის
 - ჰოლშტეინი
 - (ჰოლშტეინის შემთხვევაში) რამდენი ხანია რაც ჰოლშტეინები გყავთ ფერმაში?
 - სხვა იმპორტირებული
3. სულ რამდენი მეწველი ძროხა გყავდათ 2-დან 9 წლის ასაკის ჩათვლით:
 - 2020-ში?
 - 2019-ში?
 - 2018-ში?
 - a. (თუ %-ული ცვლილება >50%) შევამჩნიე რომ თქვენი ფერმის ზომა მნიშვნელოვნად გაზარდილა/შემცირებულა.. შეგიძლიათ მოკლედ გვითხრათ რატომ?
4. შეგიძლიათ დაახლოებით მითხრათ თქვენი მეწველი ძროხების ასაკობრივი განაწილება? მათგან რამდენია:
 - a. 2-5 წლის
 - b. 6-7 წლის
 - c. 8-9 წლის
 - d. 10-11 წლის
 - e. >11 წლის
5. საშუალოდ რამდენ ლიტრ რძეს იწველება ერთი ძროხა ერთ დღეში?
 - a. ჰოლშტეინები
 - b. ადგილობრივი ჯიშის
 - c. სხვა იმპორტირებული
 - d. სხვა (ჯიშის)
6. ხომ არ გაგიყვიათ რომელიმე 2 - 9 წლის ასაკის მეწველი ძროხა გასულ წელს (თუნდაც დასაკლავად, სახორცედ)?
 - a. (თუ კი) რამდენი და რომელი ჯიშები?
 - # გაყიდული ადგილობრივი ჯიშის
 - # გაყიდული ჰოლშტეინი
 - # გაყიდული სხვა
 - b. (თუ კი) რა იყო ერთი ძროხის საშუალო ფასი (ლარებში)? (მიუთითეთ თუ ფერმერი ვერ ასახელებს საშუალო ფასს და სანაცვლოდ ასახელებს გაყიდული ძროხების მთლიან ფასს)
 - საშ. ფასი - ადგ. ჯიშის
 - საშ. ფასი - ჰოლშტეინები
 - საშ. ფასი - სხვა
 - c. თუ კი რა იყო ძროხის ყიდვის მთავარი მიზეზი?
 - გაყიდვის მიზეზი, თუ სხვა
7. ხომ არ გიყვიათ მეწველი ძროხა გასულ წელს?
 - a. (თუ კი) რამდენი და რა ჯიშების?
 - # შესყიდული ადგ. ჯიშის

- # შესყიდული ჰოლშტეინი
- # სხვა შესყიდული
- b. (თუ კი) რა იყო ერთი ძროხის საშუალო ფასი (ლარებში)?
 - საშ. ფასი - ადგ. ჯიში
 - საშ. ფასი - ჰოლშტეინები
 - საშ. ფასი - სხვა
- c. (თუ კი) რა იყო ძროხის ყიდვის მთავარი მიზეზი?
- d. (თუ არა) რა არის ადგილობრივი/ჰოლშტეინის ჯიშის მერმეული ძროხის შესყიდვის ფასი (ლარებში)?
 - საშ. ფასი - ადგ. ჯიში
 - საშ. ფასი - ჰოლშტეინები
 - საშ. ფასი - სხვა
- 8. რა სახის პრობლემები/წუხილები გაქვთ თქვენს მეწველ ძროხებთან დაკავშირებით / თქვენს რძის ბინზესთან დაკავშირებით? რა სახის რისკებს ხედავთ? არსებობის შემთხვევაში გთხოვთ დაგვისახელეთ 3 მათგანი. (მხოლოდ სწრაფი პასუხი თუ კითხვას ვერ გაიგებენ)

მეწველი ძროხების სიკვდილი

- 9. რამდენი 2-9 წლის ასაკის მეწველი ძროხა მოგიკვდათ 2018-2020 წლებში?
 - a. ამათგან, რამდენი იყო ჰოლშტეინი და როგორ დაიღუპნენ??
 - b. ამათგან, რამდენი იყო ადგილობრივი ჯიშის და როგორ დაიღუპნენ??
- 10. მკვდარი მეწველი ძროხებიდან რამდენი ჩაანაცვლეთ?
 - a. (ერთი მაინც თუ ჩაანაცვლეთ) საშუალოდ რა დაგიჯდათ ერთი ძროხის ჩაანაცვლება?
 - b. (თუ ფერმერს ყველა ძროხა არ ჩაუნაცვლებია): რატომ არ ჩაანაცვლეთ ყველა ძროხა?

რისკების მართვა და პირუტყვის ჯანმრთელობაზე ზრუნვა

- 11. დაგიზღვევიათ თუ არა ოდესმე თქვენი ძროხა?
 - a. (თუ კი) რომელ სადაზღვევო კომპანიაში?
 - b. (თუ კი) რა იყო წლიური პრემია ერთ ძროხაზე?
 - c. (თუ კი) მთლიანობაში როგორი კმაყოფილი დარჩით ხსენებული სადაზღვევი პროდუქტით და რატომ?
 - d. (თუ არა) რატომ არა? (შესაძლებელია აირჩიოთ რამოდენიმე ვარიანტი)
 - არ მჭირდება
 - არ ვენდობი სადაზღვევოებს
 - ძვირია
 - არ გამიგია მსგავსი პროდუქტის შესახებ
 - არსებული პროდუქტები არ აკმაყოფილებენ ჩემს მოთხოვნებს
 - სხვა
- 12. სამოვრისა და საკუთარი საკვების გარდა დამატებით ქვემოთ ჩამოთვლილთაგან რამდენს ყიდულობთ ერთი მეწველი ძროხისთვის ერთი წლის განმავლობაში?
 - a. მიუთითეთ რომელი ჯიშისთვის (ჰოლშტეინი vs ადგილობრივი)
 - თივა
 - მარცვლეული
 - საკვებ დანამატები
 - კომბინირებული საკვები
 - სხვა
 - b. (თუ რომელიმე საკვებ დანამატი შეძენილია) თქვენი შეფასებით მსგავს საკვებ დანამატებზე წელიწადში რამდენს ხარჯავთ (სულ)?
 - c. (თუ არცერთი არაა შეძენილი) რატომ არა?
- 13. გასულ წელს ჩამოთვლილთაგან რომელი დაავადება/ავადმყოფობა შეხვდა თქვენს ადგილობრივი ჯიშის მეწველ ძროხას? და რამდენ ძროხას?
 - ემკარი
 - პიროპლაზმოზი
 - პასტერელოზი

- ჰიპოდერმატოზი
 - ფასციოლიაზი / დიქტოიოზი
 - ბრუცელოზი
 - გაბერვა
 - მასტიტი
 - სხვა - # ძროხების რაოდენობა
 - სხვა - სახელი
14. (თუ ჰოლშტეინი ყავს) გასულ წელს ჩამოთვლილთაგან რომელი დაავადება/ავადმყოფობა შეხვდა თქვენს ჰოლშტეინის ჯიშის მეწველ ძროხას? და რამდენ ძროხას?
- ემკარი
 - პიროპლაზმოზი
 - პასტერელოზი
 - ჰიპოდერმატოზი
 - ფასციოლიაზი / დიქტოიოზი
 - ბრუცელოზი
 - გაბერვა
 - მასტიტი
 - სხვა - # ძროხების რაოდენობა
 - სხვა - სახელი
15. რომელი დაავადებისთვის/ ავადმყოფობისთვის იხდით ფულს პრევენციული მიზნებისთვის, როგორიცაა ვეტ პრეპარატები/ ტაბლეტები/ ვაქცინაცია და ა.შ. (მიუთითეთ რომელი ჯიშებისთვის)
- ემკარი
 - პიროპლაზმოზი
 - პასტერელოზი
 - ჰიპოდერმატოზი
 - ფასციოლიაზი / დიქტოიოზი
 - ბრუცელოზი
 - ჭიები
 - სხვა
16. ვეტერინარული მომსახურება
- a. რამდენად შორს არის ვეტერინარული მომსახურება თქვენგან?
 - b. დაახლოებით რამდენჯერ დაურეკეთ გასულ წელს ვეტერინარს დახმარებისთვის?
 - c. დაახლოებით რამდენჯერ ესტუმრა ვეტერინარია თქვენს ფერმას გასულ წელს?
 - d. (თუ არ დაგირეკავთ, არ დაფიქსირებულა ვეტერინარის ვიზიტი) რატომ არ გამოიყენეთ ვეტერინარული მომსახურება გასულ წელს?
 - e. (თუ რომელიმე ვეტ მომსახურება გამოუყენებია) როგორ იხდით ვეტერინარული მომსახურებისთვის?
 - სხვა
 - სხვა - ახსნა
 - f. (თუ რომელიმე ვეტ მომსახურება გამოუყენებია) თქვენი შეფასებით გასულ წელს რა თანხა დახარჯეთ ვეტერინარულ მომსახურებასა და ვეტ პრეპარატებზე, როგორც მკურნალობაზე ის პრევენციის მიზნით

დანართი 2 : გადახდისთვის მზადყოფნის ინტერვიუს სახელმძღვანელო

1. სახელი, ასაკი, მუნიციპალიტეტი
2. რამდენი ჰოლშტეინის ჯიშის ძროხა გყავთ?
3. გთხოვთ მონიშნეთ ქვემოთ ჩამოთვლილი სარგებლები, რომლებიც პირუტყვის სადაზღვევო პროდუქტს თან უნდა ახლდეს
A. პოლისი ფარავს პირუტყვის სიკვდილს გამოწვეულს ნებისმიერი დაავადებით
B. პოლისი ფარავს არაპროდუქტიულობის გამო დასაკლავი პირუტყვის ღირებულებას
C. პოლისი ფარავს პირუტყვის ღირებულებას თუ ის გართულებული მშობიარობის გამო დაიღუპება
D. პოლისი ფარავს პირუტყვის გარეული ცხოველით გამოწვეულ ზარალს
4. რა ღირს ახალი მეწველი ძროხა რომ იყიდოთ და ძველი ჩაანაცვლოთ? (EUR)
5. დაახლოებით რამდენი ლარის შემოსავალს გაძლევთ ერთი ძროხისგან მიღებული რძე წლის განმავლობაში? (უპასუხეთ - ლიტრი დღეში)
6. ქვემოთ მოცემული პირობებიდან რომელს აირჩევდით პირუტყვის დაზღვევას თუ გადაწყვეტთ? რომელი მათგანი არის თქვენთვის ღირებული?
A. გეგმა 1: ლიმიტი 2500 GEL, პრემია - 130 GEL
B. გეგმა 2: ლიმიტი 3500 GEL, პრემია - 190 GEL
7. როგორ მიიღეთ გადაწყვეტილება?
8. აქამდე გსმენიათ თუ არა პირუტყვის დაზღვევის შესახებ? თუ კი, რატომ არ შეიძინეთ?

მილიმანი არის მსოფლიოში ერთ-ერთი უდიდესი აქტუარიული და მასთან დაკავშირებული პროდუქტებისა და მომსახურების მიმწოდებელი კომპანია. მას გააჩნია საკონსულტაციო გამოცდილება სიცოცხლის დაზღვევისა და ფინანსური მომსახურების, ქონებისა და უბედური შემთხვევების დაზღვევის, ჯანმრთელობის დაცვისა და დასაქმებულთა შეღავათების სფეროში. კომპანია დაარსდა 1947 წელს. მილიმანი არის დამოუკიდებელი კომპანია, რომელსაც აქვს ოფისები მსოფლიოს უდიდეს ქალაქებში.

milliman.com

microinsurancecentre.org

კონტაქტი

მაიკლ მაკკორდი
Michael.McCord@milliman.com

დაგ როჯერსი
Doug.Rodgers@milliman.com

კეტი ბიის
Katie.Biese@milliman.com

**MicroInsurance
Centre** at Milliman

 IFAD
Investing in rural people

LAND O'LAKES
VENTURE37

აღნიშნული მასალა მომზადებულია აშშ-ის სოფლის მეურნეობის დეპარტამენტის, საგარეო სასოფლო-სამეურნეო სამსახურის მიერ გაცემული ფედერალური ჯილდოს FCC-114-2018/004-00 ფარგლებში. ნებისმიერი მოსაზრება, დასკვნა ან რეკომენდაცია, რომლებიც მოცემულია ამ პუბლიკაციაში, არის ავტორ(ებ)ის მოსაზრება და არ ასახავს აშშ-ის სოფლის მეურნეობის დეპარტამენტის და ამერიკის მთავრობის შეხედულებას

© 2021 Milliman, Inc. All Rights Reserved. The materials in this document represent the opinion of the authors and are not representative of the views of Milliman, Inc. Milliman does not certify the information, nor does it guarantee the accuracy and completeness of such information. Use of such information is voluntary and should not be relied upon unless an independent review of its accuracy and completeness has been performed. Materials may not be reproduced without the express consent of Milliman.